

Mulighetsstudie utført på oppdrag for Mo Industripark AS, Mo i Rana Havn KF og Rana Utvikling AS

Utredning av rammene for etablering av forsvarsindustri: Mo i Rana som lokasjon

Innhold

Sammendrag	2
1 Bakgrunn og tilnærming til oppdraget	4
1.1 Metode	5
1.2 Datagrunnlag	5
1.2.1 Skriftlige kilder	5
1.2.2 Semistrukturert intervjurunde med industriaktører	9
2 Om regionen, nordområdene og forsvarsindustrien	11
2.1 Om Ranaregionen	11
2.2 Om nordområdene som strategisk industrilokasjon	12
2.3 Om norsk forsvarsindustri	14
3 Etterspørselssiden: Krav for etablering av forsvarsindustri	16
3.1 Kraft og nett	16
3.2 Infrastruktur	17
3.3 Tilgang på kompetanse	18
3.4 Mulighet for kapasitetsutvidelse	19
3.5 Tilrettelegging fra lokalsamfunn	19
3.6 Virksomhetsspesifikke krav for etablering	20
3.6.1 Sikkerhet	20
3.6.2 Kvalitet, etikk og samfunnsansvar	20
3.6.3 Klyngesamarbeid og konsortiumetablering	21
4 Tilbudssiden: Hva kan Mo i Rana tilby forsvarsindustrien?	22
4.1 Kraft og nett	22
4.2 Infrastruktur	23
4.3 Tilgang på kompetanse	24
4.4 Mulighet for kapasitetsutvidelse	24
4.5 Tilrettelegging fra lokalsamfunn	25
4.6 Virksomhetsspesifikke tilbud	26
4.6.1 Sikkerhet	26
4.6.2 Kvalitet, etikk og samfunnsansvar	27
4.6.3 Klyngesamarbeid og konsortiumetablering	28
5 Oppsummerende GAP-analyse	29
6 Tiltak og anbefalinger	33

Sammendrag

Denne rapporten er blitt utarbeidet på oppdrag for Mo Industripark AS, Mo i Rana Havn FK og Rana Utvikling AS. Oppdragsgiverne ønsket en strategisk analyse og utredning for «å kartlegge forutsetningene for etablering av forsvarsindustri i Mo i Rana og gi en helhetlig analyse av potensialet, utfordringene og nødvendige tiltak for å realisere en slik satsing.»

Sopra Steria har en sterk posisjon innen forsvarssektor og -industri. Vi har lang erfaring med å levere konsulenttjenester til hele forsvarssektoren og til flere av landets største forsvarsbedrifter. En årlig omsetning i sektoren på nesten 700 MNOK gjør oss til et av de ledende konsultentselskapet innen forsvar og sikkerhet. Sopra Steria er medlem av Forsvars- og sikkerhetsindustriens forening (FSI).

Vi oppfatter at bakgrunnen for å gjennomføre utredningen er den pågående opptrapping av norsk og europeisk forsvarsindustriproduksjonskapasitet og oppdragsgivernes ønske om å få vurdert potensialet for å tiltrekke seg forsvarsindustri til Mo i Rana.

Bakteppet for opptrappingen i norsk og europeisk forsvarsindustri er sammensatt. Etter den kalde krigens slutt har forsvarsbudsjettene blitt redusert, noe som igjen har påvirket forsvarsindustrien. Russlands fullskala invasjon av Ukraina 24. februar 2022 er den viktigste årsaken til økt geo- og sikkerhetspolitisk spenning i våre nærområder. Siden da har våre naboland Sverige og Finland blitt tatt opp som medlemmer i NATO. Gjennom behandlingen av Forsvarets langtidsplan har et samlet Storting vedtatt en økning i forsvarsbudsjettene på over 600 milliarder, fra 1024 til 1624 milliarder kroner, frem til 2036.

Endring av ledelsen i USA har gitt økt usikkerhet knyttet til i hvilken grad man kan stole på det transatlantiske samarbeidet og fremprovosert en ny europeisk erkjennelse: I Europa må man i større grad både øke egen forsvarsevne og europeisk økonomisk og materiell støtte til Ukraina. Et vesentlig element er erkjennelsen av behovet for å styrke europeisk forsvarsindustriproduksjonskapasitet.

I mars ble EU-landene enige om massiv satsing på forsvar. EUs stats- og regjeringssjefer er enige om en plan for at landene skal øke sine forsvarsbudsjetter med minst 1,5 prosent av BNP. Forsvarsutgifter kan unntas fra EUs budsjettregler om statsgjeld og underskudd. Det skal opprettes et eget fond på 150 milliarder euro, som landene kan låne penger fra til felles innkjøp av forsvarsmateriell. Målet er å mobilisere minst 800 milliarder euro, over 9.200 milliarder kroner.

I Norge trappes også satsingen opp. I forlengelsen av behandlingen av «Samarbeid for sikkerhet – Nasjonal forsvarsindustriell strategi for et høyteknologisk og fremtidsrettet forsvar»¹ og «Forsvarsløftet – for Norges trygghet»², fremla regjeringen i oktober i fjor sitt «Veikart for økt produksjonskapasitet i forsvarsindustrien»³. I veikartet sier regjeringen at «Russlands krig mot Ukraina gjør at nedskaleringen i norsk produksjonskapasitet må snus».

Mulighetsstudien er forankret i dagens sikkerhetspolitiske situasjon og den kraftige veksten i etterspørsel etter forsvarsmateriell nasjonalt og internasjonalt. Rapporten bygger på en strukturert metodikk med dokumentanalyse, intervjuer og markedsinnsikt, og har hatt som mål å kartlegge både etterspørselssiden – det vil si hvilke krav og forventninger forsvarsindustrien stiller – og tilbudssiden, altså hva Mo i Rana faktisk kan tilby. Analysen er avgrenset til Mo Industripark og nærliggende områder.

Kjernen i arbeidet er en GAP-analyse som vurderer:

- Hvordan Mo i Rana scorer på åtte sentrale krav fra forsvarsindustrien
- Hvor viktige disse kravene er for å lykkes med etablering
- Hvor tid- og ressurskrevende det er å gjennomføre nødvendige tiltak for å tette gapene

Analysen viser at Mo i Rana har betydelige fortrinn, med en av landets største industriparker, stor lokal kraftproduksjon, en avansert infrastruktur og stor industriell kapasitet. Samtidig identifiseres det gap knyttet til

¹ Forsvarsdepartementet. Meld. St. 17 (2020–2021): [Samarbeid for sikkerhet. Nasjonal forsvarsindustriell strategi for høyteknologisk og fremtidsrettet forsvar](#)

² Forsvarsdepartementet, 2024: [Forsvarsløftet – for Norges trygghet. Langtidsplan for forsvarssektoren 2025–2036](#)

³ Forsvarsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet, 2024: [Veikart for økt produksjonskapasitet i forsvarsindustrien](#)

kompetanse, sikkerhetskrav og strukturert klyngesamarbeid. Rapporten presenterer en rekke konkrete og prioriterte tiltak for å styrke regionens attraktivitet, blant annet:

- Politisk strategi for mobilisering rundt strategisk viktige saker
- Etablering av klyngesamarbeid eller konsortiumetablering rettet mot forsvarsindustrien
- Tiltak for å styrke lokal kompetanse og utdanningstilbud
- Strategisk arealplanlegging og tilrettelegging for rask etablering
- Tiltak som avdekker mangler og retter opp i sikkerhets- og kvalitetskrav
- Markedsføring og synlighet av Mo i Rana som lokasjon for forsvarsindustri

Mo i Rana vurderes som en robust og fleksibel industrilokasjon med potensial til å spille en viktig rolle i utviklingen av norsk forsvarsindustri. Rapporten er ment å gi et godt grunnlag for videre arbeid med å posisjonere regionen overfor nasjonale myndigheter og industripartnere.

Sopra Steria takker oppdragsgiverne for muligheten til å utarbeide mulighetsstudien av en viktig og voksende industri, for Norges ledende eksportkommune.

1 Bakgrunn og tilnærming til oppdraget

Oppdraget har et geopolitisk, økonomisk, industrielt og strategisk bakteppe, der norsk og europeisk forsvarsindustri skal øke produksjonskapasitet kraftig de neste årene. Det innebærer at sterke norske industriregioner og -lokasjoner vil ha muligheter og fortrinn i utviklingen fremover. På denne bakgrunn har Oppdragsgiverne ønsket en grundig utredning og mulighetsstudie av rammene for etablering av forsvarsindustri i Ranaregionen. I tillegg har det vært et ønske om å identifisere relevante tiltak for å styrke regionens posisjon inn mot industrien og sentrale interessenter og beslutningstakere.

Sopra Steria har benyttet en strukturert og faglig forankret tilnærming, der vi kombinerte dokumentanalyse, intervjuer og datainnsamling for å sikre et helhetlig beslutningsgrunnlag. Arbeidet ble gjennomført i tett dialog med Oppdragsgiver for å sikre forankring og relevans gjennom hele prosessen.

Sopra Steria har tatt utgangspunkt i følgende hovedproblemstilling: *Hvordan kan Mo i Rana – og særlig Mo Industripark – fremstå som et attraktivt etableringssted for forsvarsindustri, hva er driverne og barrierene og hva må til for å realisere dette potensialet?*

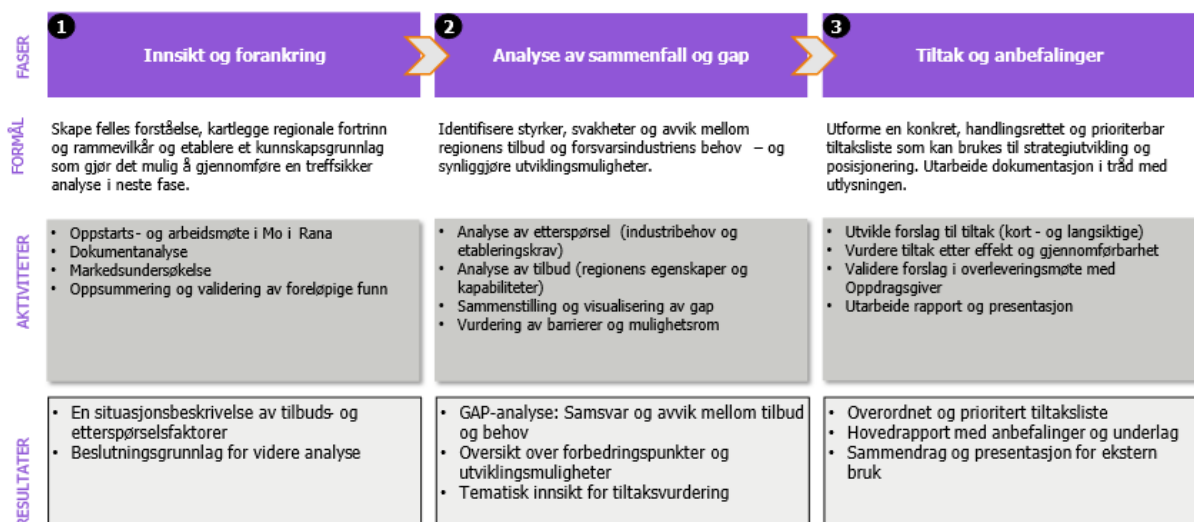
Den metodiske tilnærmingen har vært utviklingen av en GAP-analyse (se avsnitt 1.1). Analysen har bidratt til å a) identifisere samsvaret mellom regionens industrielle tilbud og forsvarsindustriens behov og b) kartlegge Oppdragsgivernes handlingsrom for å gjøre regionen mer attraktiv for etablering.

Arbeidet har krevet innsikt i både tilbuds- og etterspørselssiden, og har vært strukturert i en tredelt prosess:

- **Fase 1 Innsiktsfase:** En innledende fase der formålet var å etablere et kunnskapsgrunnlag og felles forståelse gjennom dokumentanalyse, markedsundersøkelse og dialog.
- **Fase 2 Analyse av sammenfall og avvik:** En gjennomføringsfase der Sopra Steria sammenlignet regionens tilbud med industriens behov, og identifisere gap, utfordringer og mulighetsrom.
- **Fase 3 Forslag til tiltak og fokusområder:** Siste fase der Sopra Steria skisserte en overordnet og handlingsrettet tiltaksplan med sikte på å styrke regionens attraktivitet.

Rapporten har hatt en klar avgrensning av Mo i Rana og Mo industripark som etableringssted. Analysen har derfor belyst mulighetene for etablering i dette geografiske området. Avgrensningen var ansett som nødvendig for å kunne levere en målrettet og praktisk anvendbar analyse innenfor de gjeldende rammene.

Tilnærmingen oppsummeres i Figur 1.

Figur 1: Oppsummering av tilnærming og arbeidsprosess.

1.1 Metode

For å beskrive mulighetsrommet for Oppdragsgiverne, har Sopra Steria gjennomført en strukturert GAP-analyse, inndelt i fire steg. Vår metodiske tilnærming har sikret en grundig analyse og identifisert tiltak for å styrke regionens posisjon som attraktiv industripark for forsvarsindustrien. Vi valgte å benytte GAP-analysen fordi den er en målrettet og tiltaksorientert metodikk.

Første steg var å analysere etterspørselen i forsvarsindustrien ved å avdekke nøkkelfunn knyttet til mulige krav ved etableringer. Arbeidet inkluderte dokumentanalyse, intervjuer og markedsundersøkelser, som til sammen dannet grunnlaget for en oppsummerende analyse.

Deretter ble tilbudssiden i Mo i Rana kartlagt, med særlig fokus på hva regionen og industriparken faktisk kan tilby virksomheter i forsvarsindustrien. Innhentet dokumentasjon fra Oppdragsgiver ble kombinert med innsikten fra etterspørselsanalysen, som resulterte i en oversikt over dagens tilbud fra industriparken til forsvarsindustrien.

I den tredje steget ble selve GAP-analysen gjennomført. Implikasjoner av nåværende situasjon ble analysert ved å sammenligne etterspørsel og tilbud. Dermed ble gapet mellom disse identifisert, og vi avdekket barrierer og utfordringer for regionens og industriparkens attraktivitet. Analysen resulterte i en oversikt over hovedutfordringer og mulighetsrom.

Siste steg bestod av å formulere impliserte behov, og kortsiktige og langsiktige tiltak for å øke industriparkens attraktivitet. I samarbeid med Oppdragsgiver utarbeidet vi en tiltaksliste, som munnet ut i en overordnet long-list med anbefalte tiltak.

1.2 Datagrunnlag

I dette kapittelet presenteres sentrale kilder som er anvendt i analysen. Dette er vesentlige, offentlige dokumenter, herunder langtidspaner, stortingsmeldinger, NOU-er og veikart. Dokumentanalysen er supplert med semistrukturerte intervjuer med sentrale interessenter i forsvarsindustrien. Nedenfor redegjør vi overordnet for de ulike dokumentenes innhold og relevans for Oppdragsgiverne.

1.2.1 Skriftlige kilder

Forsvarsløftet – For Norges trygghet. Langtidsplan for forsvarssektoren 2025-2036

Langtidsplanen (LTP) gir det politiske hovedgrunnlaget for norsk forsvarsplanlegging frem til 2036, inkludert investeringer og nasjonale prioriteringer for infrastruktur, samarbeid med industri, og geografisk fordeling av innsats⁴. Det sikkerhetspolitiske bakteppet synliggjør økt uforutsigbarhet, økt konflikthet og en erkjennelse av at Norge ikke er tilstrekkelig rustet.

Den strategiske innretningen er å forebygge og motvirke aggresjon og konflikt i samarbeid med allierte, samtidig som Forsvaret må være forberedt på å respondere raskt i tilfelle konflikt. Regjeringen viser til flere tiltak med formål om å redusere sårbarheter og øke Forsvarets kampkraft, tilgjengelighet og utholdenhet. Satsingene vil særlig foregå innenfor områder som maritim overflatestruktur, luftvern, landmakt og romdomenet. Økt bemanning og styrking av drift skal svare på en krevende personell- og kompetansesituasjon. Strategiske satsingsområder i LTP-en er:

- **Mer ammunisjon, reservedeler, drivstoff og personell:** Økt beholdninger av ammunisjon, reservedeler og drivstoff. Styrk driftsrammer, rekruttering og IKT-infrastruktur. Økt kapasitet for å ta imot allierte styrker i Norden.

⁴ Forsvarsdepartementet, 2024: [Forsvarsløftet – for Norges trygghet. Langtidsplan for forsvarssektoren 2025–2036](#)

- **Norge skal bli best på situasjonsforståelse i nord:** Prioritere satellittovervåking (med Andøya som base), langtrekkende droner og oppgraderte P-8-simulatorer for maritim overvåking. Styrke informasjonsinfrastruktur og operative hovedkvarter.
- **Flåteplanen av 2024 – Sjøforsvaret fornyes:** Anskaffe fem nye fregatter (med opsjon på én til), maritime helikoptre med anti-ubåtkapasitet og en standardisert fartøysklasse. Utvide ubåtflåten med én ekstra ubåt (opsjon på ytterligere én).
- **Luftvernet av Norge skal styrkes:** Anskaffe fire nye NASAMS-batterier med radarer og prioriter langtrekkende luftvern mot ballistiske missiler for beskyttelse av nøkkelinfrastruktur.
- **Hæren og Heimevernet blir større:** Bygge tre brigader (Nord, Finnmark, Sør) med mekaniserte styrker, artilleri og presisjonsvåpen. Styrk Heimevernet til 45 000 soldater med mer utstyr og trening. Anskaffe nye helikoptre for støtte.

Langtidsplanens økonomiske ramme er på totalt 600 milliarder kroner over 12 år, med tre hovedløft: 2024–2025 (15 milliarder kroner for å ta igjen etterslep), 2028 (15 milliarder kroner for maritime investeringer) og 2032 (15 milliarder kroner for full struktur og høyere driftsnivå).

Meld. St. 17 (2020-2021) Samarbeid for sikkerhet. Nasjonal forsvarsindustriell strategi for høyteknologisk og fremtidsrettet forsvar

Stortingsmeldingen fastsetter regjeringens industripolitikk på forsvarsfeltet, og definerer hvilke teknologiske kompetanseområder Norge skal prioritere og hvordan nasjonal industri skal støttes⁵.

Den skal bidra til å videreføre og styrke en internasjonalt konkurransedyktig norsk forsvarsindustri, med evne til å utvikle, produsere og understøtte forsvarsmateriell, systemer og tjenester innenfor prioriterte områder. Meldingen tar imidlertid ikke inn over seg erfaringene fra krigen i Ukraina, der forsvarsindustriell produksjonskapasitet har blitt en avgjørende faktor.

Hovedelementene i regjeringens forsvarsindustrielle strategi oppsummeres under:

- **En helhetlig tilnærming:** Fra forskning og utvikling frem til gjennomføring av anskaffelser, levetidsunderstøttelse og videreutvikling. Virkemidlene tilpasses de ulike fasene i livsløpet for systemene.
- **Teknologisk utvikling leder an:** De teknologiske kompetanseområdene angir prioriteringen i det strategiske samarbeidet mellom forsvarssektoren og forsvarsindustrien.
- **Nasjonale sikkerhetsinteresser skal ivaretas:** Foregår i forbindelse med sektorens anskaffelser.
- **Styrket OPS-samarbeid:** Et gjensidig forsterkende samarbeid mellom forsvarssektoren og forsvarsindustrien skal videreutvikles og styrkes.
- **Internasjonalt industrisamarbeid:** Internasjonalt materiell- og industrisamarbeid, samt adgang til utenlandske markeder, skal vektlegges og videreutvikles. Industrisamarbeidsavtaler skal benyttes i henhold til gjeldende regelverk.
- **Strategiske partnerskap:** Avtaler med industri og næringsliv skal benyttes der det er hensiktsmessig.
- **SMB-segmentet:** Utvikling og iverksetting av tiltak for små og mellomstore bedrifter, som både styrker bredden i norsk forsvarsindustri og imøtekommer forsvarssektorens behov.

⁵ Forsvarsdepartementet. Meld. St. 17 (2020–2021): [Samarbeid for sikkerhet. Nasjonal forsvarsindustriell strategi for høyteknologisk og fremtidsrettet forsvar](#)

Veikart for økt produksjonskapasitet i forsvarsindustrien

Veikartet er en forlengelse av LTP 2025 – 2036, og beskriver en helhetlig strategi for å styrke produksjonskapasiteten i norsk forsvarsindustri som respons på den endrede sikkerhetspolitiske situasjonen, særlig etter Russlands invasjon av Ukraina⁶. Dokumentet er en rettesnor for regjeringens videre arbeid med å støtte oppbyggingen av forsvarsindustriell produksjonskapasitet, etter tretti år med nedbygging av produksjonskapasitet.

Regjeringens prioriterer følgende kategorier: a) NASAMS-luftvern, rakettmotorer og militære høyeksplosiver, b) nyvinnende teknologi som kan gi vesentlige operative fordeler og c) artilleriammunisjon og øvrig produksjon som vil ha en direkte militær nytteverdi. Veikartet peker på fire konkrete flaskehalsar:

- **Kapitaltilgang:** Behov for økonomisk støtte og risikokapital for å sikre investeringer.
- **Regulatoriske utfordringer:** Forenkling av regelverk for raskere kapasitetsutvidelse.
- **Verdikjeder:** Styrking av sårbare verdikjeder som inkluderer både små leverandører og store produsenter.
- **Kompetanse:** Sikring av langsiktig tilgang på kvalifisert arbeidskraft.

Regjeringen peker på både kort- og langsiktige behov. Langsiktige statlige anskaffelseskontrakter skal gi industrien nødvendig forutsigbarhet. Økonomisk støtte til prosjekter som fremmer kapasitetsutvidelse, inkludert produksjon av artilleriammunisjon og rakettmotorer, utvikling av luftvernssystemet NASAMS og investeringer gjennom EU-programmet ASAP. I tillegg vektlegger veikartet fokus på utvikling og industrialisering av ny teknologi med operativ verdi.

Meld. St. 16 (2024-2025) Industrien – konkurransekraft for en ny tid

Stortingsmeldingen er analysens nyeste dokument, og beskriver regjeringens mål med industripolitikken.⁷ Den geopolitiske situasjonen endrer seg, og industripolitikk knyttes til sikkerhet og klima. Regjeringen vil derfor møte utfordringer og muligheter med en aktiv næringspolitikk, der hovedmålet for nærings- og industripolitikken er å bidra til økt samlet verdiskaping, legge til rette for lønnsomme private investeringer og et mer omstillingsdyktig næringsliv. Andre land, som Kina, USA og EU, satser også på aktiv industripolitikk.

I dag går norsk industri godt. Den står for cirka 7 prosent av BNP og er viktig for mange lokalsamfunn. Samtidig har produktivitetsveksten avtatt, og konkurransen om arbeidskraft øker.

Regjeringens industripolitiske hovedprioriteringer er at industrien skal ha tilgang på ren og rimelig kraft, ha tilgang på kompetent arbeidskraft og et velorganisert arbeidsliv, være nyskapende og utvikle og utnytte ny teknologi, bidra til lavutslippssamfunnet, ha god markedsadgang og støtte opp under regjeringens beredskaps- og sikkerhetspolitikk.

⁶ Forsvarsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet, 2024: [Veikart for økt produksjonskapasitet i forsvarsindustrien](#)

⁷ Nærings- og fiskeridepartementet. Meld. St. 16 (2024-2025): [Industrien – konkurransekraft for en ny tid](#)

NOU 2023: 14 – Forsvarskommissjonen av 2021. Forsvar for fred og frihet

Bakgrunnen for den første Forsvarskommissjonen siden 1990 er Stortingets vedtak i innstillingen til LTP 2020 – 2021.⁸ Regjeringen ble bedt om å sette ned en forsvarskommissjon «med bred faglig og politisk sammensetning for å vurdere de sikkerhetspolitiske utfordringene for Norge, med sikte på å skape et bredest mulig grunnlag for videre utvikling av forsvarssektoren».

Med Russlands fullskala invasjon av Ukraina som ramme, var Forsvarskommissjonens oppdrag å vurdere hvilke potensielle sikkerhets- og forsvarspolitiske veivalg og prioriteringer Norge kan ta for best å ivareta norsk sikkerhet i et 10 til 20-årsperspektiv.

Kommisjonen har vurdert om Norge er godt nok rustet for å møte fremtidens utfordringer. Et bredere og mer komplekst utfordringsbilde setter norsk forsvarsevne på prøve. Dette krever en tydeligere beskrivelse av Norges strategiske interesser og av hva myndighetene bør prioritere for å verne om disse.

Forsvarskommissjonen peker på tre grunnleggende erkjennelser:

- Norske myndigheter og befolkning må ta innover seg alvoret i situasjonen vi står i og hvordan utviklingen i verden rundt oss vil kunne påvirke norsk sikkerhet negativt.
- Norske myndigheter må handle. Det er behov for en omfattende satsing på sikkerhet, forsvar og beredskap.
- Norske myndigheter må erkjenne at utfordringene som møter oss vil stille krav til en mer helhetlig politikk. Forsvars- og sikkerhetspolitikken må utvikles på en måte som sikrer samvirke med våre allierte, på tvers av militær og sivil sektor og internt i forsvarssektoren.

NOU 2023: 17 – Nå er det alvor. Rustet for en usikker fremtid

Totalberedskapskommisjonen⁹ ble i likhet med NOU 2023: 14 nedsatt med et alvorlig bakteppe. Ukraina-krig, en nylig pandemi og klimaendringer preger kommisjonens rapport, som inneholder en prinsipiell vurdering av styrker og svakheter ved dagens beredskapssystemer. Basert på en vurdering av risiko og vesentlighet, har rapporten vurdert og fremmet forslag til hvordan samfunnets samlede ressurser kan og bør innrettes for å videreutvikle samfunnssikkerhet og beredskap, og sikre best mulig samlet.

Kommisjonens hovedanbefalinger kan oppsummeres i 10 punkter:

- En motstandsdyktig og utholdende befolkning
- Styrke lokalt og regionalt nivå i beredskapen
- Styrke tverrsektorielt samarbeid
- Tettere integrering av næringslivet i den nasjonale beredskapsstrukturen
- Utvikle nasjonal situasjonsforståelse, ledelse og enhetlig rådsstruktur
- Utvide nordisk beredskapssamarbeid
- Videreutvikle grunnberedskapen
- Styrke beredskapsrollen til frivillige organisasjoner
- Forsterke arbeidet med infrastruktur og digital sikkerhet
- Styrke forsyningssikkerheten

Vil bidra til kunnskap om hvor og hvordan industriell kapasitet må bygges for å støtte totalforsvaret

⁸ Norges offentlige utredninger, 2023: [NOU 2023: 14 – Forsvarskommissjonen av 2021. Forsvar for fred og frihet](#)

⁹ Norges offentlige utredninger, 2023: [NOU 2023: 17 – Nå er det alvor. Rustet for en usikker fremtid](#)

1.2.2 Semistrukturert intervju med industriaktører

En sentral del av datainnsamlingen har vært gjennomførte intervjuer med aktører i og rundt forsvarsindustrielle miljøer. Formålet med intervjuene var å belyse etterspørselsiden i markedet, med særlig vekt på hvilke behov og vurderinger potensielle etablerere – spesielt i underleverandørkjeden – legger til grunn ved vurdering av nye etableringer. I tillegg ønsket vi å få innsikt i hvilke krav større produsenter stiller til sine underleverandører.

Vår opprinnelige hypotese og vurdering var at de to største norske forsvarsindustrielle aktørene, Nammo og Kongsberg Gruppen, ville være sentrale premissgivere i verdikjeden, og at deres krav og forventninger ville forplante seg nedover i organisasjonen og mot underleverandører. På bakgrunn av dette rettet vi i første omgang innsatsen mot disse aktørene. Dialogen med aktørene gjorde det klart at et intervju med Nammo ikke lot seg gjøre grunnet høy aktivitet og begrenset tilgjengelighet. Derfor valgte vi å supplere utvalget med relevante underleverandører, samt utvide perspektivet ved å inkludere en næringsklyngeaktør. Dette ga oss verdifull innsikt både fra innsiden av industrien og fra et mer overordnet og eksternt ståsted.

Intervjuene tok utgangspunkt i fire overordnede temaområder:

- Strategiske og markedsmessige forutsetninger
- Lokalisering, infrastruktur og ressurstilgang, herunder tilgang på kompetanse
- Økonomiske rammevilkår og insentiver
- Risiko, regulering og suksessfaktorer

I kapittelet beskrives organisasjonene og intervjuobjektene.

Kongsberg Defence & Aerospace

Intervjuobjekt: Audun Abrahamsen, Vice President Global Supply Chain.

Kongsberg Defence & Aerospace (KDA) er Norges ledende leverandør av forsvarsprodukter og -systemer som dekker kommando- og kontrollsystemer, overvåkning, romfart, taktisk kommunikasjon, fjernstyrte våpenstasjoner og missilsystemer. I tillegg har selskapet omfattende evner innen avansert komposittproduksjon og vedlikehold, reparasjon og overhaling innen fly- og helikoptermarkedet. Kongsberg Defence & Aerospace AS er et heleid datterselskap av Kongsberg Gruppen ASA, som igjen har den norske stat som majoritetseier. Totalt har selskapet 4,500 ansatte.¹⁰

KDA er Norges største forsvarsindustrielle aktør, og setter i stor grad premissene for tempoet i det nasjonale forsvarsindustrielle markedet, herunder hvordan deres underleverandører skal og bør operere. Intervju med KDA har derfor særlig relevans i denne utredningen.

Ritek AS

Intervjuobjekt: Morten Minsaas, COO / Head of Sales, Marketing & Projects

Ritek AS er et mekanisk verksted for service og vedlikehold av tyngre kjøretøy og materiell. Siden starten i 2003 er bedriften bygget på tradisjon og kompetanse for arbeid innenfor mange arbeidsfelt, hovedsakelig rettet mot stort og tungt rullende materiell for forsvaret og det sivile markedet. I tillegg støtter de omkringliggende industri med tradisjonelt industrivedlikehold.¹¹

Ritek har i løpet av de siste årene inngått store avtaler med internasjonale aktører innenfor forsvarsindustrien, og er en særlig relevant aktør for utredningen, da de i løpet av de kommende årene skal skalere opp produksjonen betydelig som følge av forsvarsindustrikontrakter.

¹⁰ Kongsberg Defence & Aerospace, 2025: [Who are we - Kongsberg Defence & Aerospace](#)

¹¹ Ritek, 2025: [Om oss | Ritek AS](#)

Forsvars- og Sikkerhetsindustriens Forening (FSi)

Intervjuobjekt: Torbjørn Svensgård, Assisterende direktør.

Forsvars- og sikkerhetsindustriens forening (FSi) er en uavhengig og selvstendig interesseorganisasjon for industri-, leverandør-, og kompetansevirksomheter som har forretningsmessige interesser knyttet til leveranser av produkter, varer og tjenester mot markeder innenfor forsvar-, sikkerhet og beredskap nasjonalt og internasjonalt. FSi her blant annet som formål¹² å:

- Drive aktiv påvirkning av medlemsbedriftenes rammebetingelser
- Være medlemmenes talerør for- og aktivt formidle relevant informasjon mellom medlemmer, relevante myndigheter, andre organisasjoner og utenlandske virksomheter/organisasjoner
- Bidra til å initiere og legge til rette for etablering av samarbeidsklynger, etablere samarbeid med utenlands industri/systemleverandører
- Tilrettelegge for etablering av nettverk medlemsbedriftene imellom i den hensikt å styrke bedriftenes posisjon ved å realisere synergier.

FSi har dermed svært god kunnskap om forsvarsindustrien, og hvilke rammevilkår som settes.

Nordic Defence and Security Cluster

Intervjuobjekt: Ebbe Deraas, Klyngeleder.

NORDSEC Nordic Defence and Security Cluster (tidligere MIDSEC) er en nordisk næringsklynge, som siden 2015 har vært en drivkraft for innovasjon og forretningsutvikling innen forsvar, samfunnssikkerhet og beredskap. Deres målsetting er å fremme tverrfaglig samarbeid på tvers av sektorer og teknologier, noe som skal styrke medlemmenes lønnsomhet, øke bærekraften i produkter og løsninger og bidra til å sikre norsk og nordisk forsvarsevne og beredskap. Med et sterkt nettverk av medlemsbedrifter, samarbeidspartnere og fagmiljø, har klyngen bred kompetanse innen teknologiutvikling, industriproduksjon, internasjonalt industrisamarbeid, samfunnssikkerhet og beredskap.¹³ Der FSi er en ren interesseorganisasjon, jobber NORDSEC nærmere sine medlemmer, og sikrer produksjon og salg for sine medlemmer.

For utredningen er det svært relevant å forstå hvordan deres medlemmer opplever markedet, og hvilke krav industrien har.

Forsvaret forskningsinstitutt (FFI)

Roar Smedsrød, Forskningsleder Avdeling Innovasjon og industriutvikling

Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) er forsvarssektorens egen forskningsinstitusjon. Med høyteknologisk kompetanse og militær og politisk innsikt bidrar de til Forsvarets operative evne, til Forsvarets langtidspanlegging så vel som til norsk forsvarsindustri konkurransekraft. FFI skal kort sagt tilføre hele sektoren kunnskapen den behøver for å møte nåværende og framtidige utfordringer.¹⁴ Avdeling for innovasjon og industriutvikling skal fremme innovasjonsevnen ved FFI og i forsvarssektoren ved å videreutvikle det tette samarbeidet mellom Forsvaret, FFI og industrien - Trekantmodellen. Spesielt skal avdelingen styrke evnen til å nyttiggjøre seg kommersiell teknologi for raskere å utvikle løsninger som svarer på operative behov i Forsvaret.¹⁵

¹² Forsvars- og sikkerhetsindustrien, 2025: Utvalg av formål. Alle formål er oppgitt på [Om FSi | FSi](#)

¹³ NORDSEC, 2025: [Om NORDSEC](#)

¹⁴ FFI, 2025: [FFI er forsvarssektorens egen forskningsinstitusjon](#)

¹⁵ FFI, 2025: [Avdeling Innovasjon og industriutvikling ved FFI](#)

2 Om regionen, nordområdene og forsvarsindustrien

2.1 Om Ranaregionen

Rana kommune er største kommune på Helgeland i Nordland, med 25 916¹⁶ innbyggere. Med et areal på 4 460,19 km² er Rana den største kommunen i Nordland, den fjerde største i Norge og den største utenfor Finnmark. I areal er den Norges største bykommune.

Kommunen er blant landets mest industrialiserte og har en arbeidsstyrke preget av høy teknisk kompetanse, særlig innen mekaniske fag, industri og prosess. Dette illustreres med at Rana kommune er Nord-Norges største eksportkommune. Ifølge KPBs analyse har Rana over 13 800 sysselsatte, hvorav hele 62 % jobber i privat sektor, noe som er høyere enn både fylkes- og landsgjennomsnittet¹⁷. Disse tallene henger sammen med det sterke teknisk-industrielle miljøet i Mo i Rana, hvor prosess- og metallindustri fortsatt spiller en nøkkelrolle.

Den industrielle basen er konsentrert i og rundt Mo Industripark, som huser over 100 bedrifter og er et kraftsentrum for bearbeidende industri og teknologisk utvikling. Industriparken har også Nord-Norges største verkstedklynge med store leveranser nasjonalt og nord i Norden. Regionen har et godt utbygd transportnettverk, inkludert jernbane, to europaveier og en stor havn med dypvannskai og ro-ro-rampe. I 2027 åpner en ny og stor flyplass. Regionen har også god krafttilgang på fornybar energi. Dette gjør området særlig attraktivt for energikrevende og logistikkintensiv virksomhet, og skaper fleksibilitet både for transport av materiell og mottak av forsyninger¹⁸.

Befolkningsutviklingen i Rana de siste årene har vært preget av flat befolkningsutvikling og økende sysselsetting, i motsetning til mange andre nordnorske kommuner. Nye jobber og flat befolkningsutvikling viser at industrien evne å rekruttere, ved hjelp av blant annet *fly-in fly-out*. Rekrutteringsgrunnlaget er godt, og mange virksomheter oppgir at de har tilgang på lokal arbeidskraft innen relevante fagområder. Videre fremkommer det at det finnes god kapasitet innen tekniske og mekaniske fag, og at Rana har erfaring med å integrere ny arbeidskraft både fra andre regioner og fra utlandet¹⁹.

Lokalsamfunnet i Rana er også velutviklet og har et bredt tilbud av fasiliteter som gjør regionen attraktiv for både tilflyttere og etablerte virksomheter. Mo i Rana, som er regionsenteret, har et rikt kultur- og fritidstilbud, moderne skoler og barnehager, godt helsetilbud og variert handel. Venture North er Rana Utviklings mottaksapparat for virksomheter og investorer som ønsker å etablere seg i regionen²⁰. Venture North har en tydelig vertskapsrolle, og kan sees på i sammenheng med den nasjonale satsingen 'Invest in Norway'. Venture North bistår med etablering og utvikling i Ranaregionen ved å koble aktører til næringslivet, hjelpe med tilgang på arealer, kraft og nøkkelpartnere, eksempelvis inngang til Mo Industripark. Venture North kan også tilby støtte til finansiering, prosjektledelse og tilrettelegging for samarbeid på tvers av sektorer, regioner og landegrensar.

Utdanningstilbudet i regionen er tilpasset det industrielle næringslivet. Polarsirkelen videregående skole tilbyr en rekke yrkesfag innen teknikk og industriell produksjon, og universitetsmiljøene i byen bidrar med høyere utdanning og etter- og videreutdanningstilbud. Denne kombinasjonen bidrar til kontinuerlig tilgang på kompetanse og gjør regionen godt rustet for videre næringsutvikling og fremtidige kompetansebehov²¹.

På Campus Helgeland er to universiteter, herunder Nord universitet og UiT, lokalisert. I tillegg har regionen et sterkt FoU-miljø med Kunnskapsparken Helgeland, Sintef Helgeland, Nordlandsforskning og SIF. Kombinasjonen av universitetene, FoU-miljøene, Rana Utvikling og Mo Industripark gjør at regionen har sterke utviklingsmiljøer.

¹⁶ SSB, 2025: [Kommunefakta - Rana](#)

¹⁷ KPB, 2022: [Utvikling i Rana](#)

¹⁸ Hofftn Consulting, 2024: [Mulighetsstudie](#)

¹⁹ KPB, 2024: [Rekrutteringsanalyse](#)

²⁰ Rana Utvikling, 2025: [Venture North](#)

²¹ KPB, 2024: [Rekrutteringsanalyse](#)

Nabokommunene er Hemnes, Nesna, Lurøy og Saltdal. Det gir tilgang til strategiske innsatsfaktorer som fornybar kraft fra Røssåga/Hemnes og Svartisen, tilgang på kyst og verftsfasiliteter på Nesna og tilgang østover som grensekommune til Sverige.

I mulighetsstudien pekes det på at Mo i Rana også har strategisk betydning i et forsvarsperspektiv. Beliggenheten midt i Nordland gir tilgang til hele Nord-Norge, og regionen vurderes som et egnet mottakssted for allierte forsterkninger. Dette styrkes av eksisterende infrastruktur og kapasitet til å håndtere tung logistikk. Rana peker seg derfor ut som et robust og fleksibelt logistikk- og industriknutepunkt²².

Samlet sett gjør industriell kapasitet, teknisk kompetanse, rekrutteringsgrunnlag og geografisk beliggenhet både nordover, sørover og østover, Rana til en attraktiv lokasjon for etablering av forsvarsindustri. Regionen er allerede rigget for store industrielle løft og vil kunne spille en viktig rolle i utviklingen av en mer robust og strategisk forankret forsvarsindustri i nord.

2.2 Om nordområdene som strategisk industrilokasjon

Den geopolitiske situasjonen er i rask endring, noe som gir uforutsigbarhet, økt konfliktfare og en erkennelse av at Norge ikke er tilstrekkelig rustet. I Norge er sikkerhetspolitikken innrettet mot å forebygge og motvirke aggresjon og konflikt i samarbeid med allierte, samtidig som Forsvaret må være forberedt på å respondere raskt i tilfelle konflikt.

Et område som støtter opp under regjeringens beredskaps- og sikkerhetspolitikk, er industri- og næringspolitikken. I dag går norsk fastlandsindustri godt. Mens den i 1970 stod for rundt 17,5 prosent av BNP, utgjør fastlandsindustrien cirka syv prosent av BNP i dag²³. Det skyldes i hovedsak at resten av økonomien har vokst. Industrien utgjør likevel en betydelig andel av BNP og er viktig for mange lokalsamfunn.

Samtidig har produktivitetsveksten avtatt, og konkurransen om arbeidskraft øker. Regjeringens industripolitiske hovedprioriteringer er at industrien skal ha tilgang på ren og rimelig kraft, ha tilgang på kompetent arbeidskraft og et velorganisert arbeidsliv, være nyskapende og utvikle og utnytte ny teknologi, bidra til lavutslippssamfunnet samt ha god markedsadgang. Industripolitikk knyttes også i større grad enn tidligere til sikkerhet. Regjeringen vil derfor møte utfordringer og muligheter med en aktiv næringspolitikk, der hovedmålet for nærings- og industripolitikken er å bidra til økt samlet verdiskaping, legge til rette for lønnsomme private investeringer og et mer omstillingsdyktig næringsliv.²⁴

Langtidsplanen fastslår at Nord-Norge får økt strategisk betydning, særlig etter svensk og finsk NATO-medlemskap. Regjeringen har et ønske om at Norge blir best på situasjonsforståelse i nord, noe som vil innebære økt forsvarsfokus og -aktivitet i de nordlige fylkene, med økte investeringer og mer øving. Samtidig vektlegges økt aktivitet i forsvarsindustrien med formål om å skape en mer robust forsvarsindustri gjennom økt utholdenhet, forsyningssikkerhet og nasjonal beredskap, en sterkere og mer robust nasjonal industribase og aktiv og målrettet deltakelse i internasjonalt materiell- og FoU-samarbeid. Dette forsterker rasjonale om at Norge trenger økt produksjonskapasitet og industriell kompetanse i nord²⁵.

Samtidig blir det påpekt at vestlige land ser et behov for bedre kontroll over verdikjedene, som gjør seg gjeldende gjennom blant annet hjemflagging av viktig produksjons- og tjenestekapasitet, økt kontroll over underleverandører, eierskap og investeringer, og ønske om kontroll når det gjelder tilgang på viktige råvarer. I Industrimeldingen understrekes betydningen av å ha en leverandørindustri til Forsvaret med tilhold i Norge og kontroll på forsvarsindustriens underleverandørkjeder, eierskap og relevant FoU²⁶. Usikkerheten og effekten på det transatlantiske samarbeidet får også konsekvenser for norsk industri, som må ha kunnskap og bevissthet om

²² Hofftn Consulting, 2024: [Mulighetsstudie](#)

²³ SSB, 2024: [09189: Makroøkonomiske hovedstørrelser, etter makrostørrelse, statistikkvariabel og år. Statistikkbanken \(ssb.no\)](#)

²⁴ Nærings- og fiskeridepartementet. Meld. St. 16 (2024-2025): [Industrien – konkurransekraft for en ny tid](#)

²⁵ Forsvarsdepartementet, 2024: [Forsvarsløftet – for Norges trygghet. Langtidsplan for forsvarssektoren 2025–2036](#)

²⁶ Nærings- og fiskeridepartementet. Meld. St. 16 (2024-2025): [Industrien – konkurransekraft for en ny tid](#)

avhengigheter og sårbarheter. Et stadig skiftende trussel- og risikobilde er et argument for at norsk forsvarsindustri i større grad bruker norske underleverandører²⁷.

Regjeringen er tydelige på underleverandørenes rolle i den norske forsvarsindustrien. I Veikart for økt produksjonskapasitet i forsvarsindustrien klargjøres det at verdikjedene som leder til de ulike produktene som prioriteres, herunder underleverandører, omfattes av satsingen²⁸. Både mindre bedrifter som produserer nøkkelkomponenter og innsatsfaktorer og store produsenter som setter sammen våpensystemer er viktige. Her pekes det også på at Forsvarsdepartementet skal kartlegge sårbarheter i verdikjedene til store og små underleverandører som inngår i regjeringens prioriterte områder som luftvern, missiler, rakettmotorer og eksplosiver.²⁹

Industrimeldingen fastsetter regjeringens industripolitikk på forsvarsfeltet, og definerer hvilke teknologiske kompetanseområder Norge skal prioritere og hvordan nasjonal industri skal støttes. Her vises det til at den nasjonale industrien skal bidra til å videreføre og styrke en internasjonalt konkurransedyktig norsk forsvarsindustri, med evne til å utvikle, produsere og understøtte forsvarsmateriell, systemer og tjenester innenfor prioriterte områder.

Forsvarskommisjonen peker på at det ligger et uforløst potensial i å tilrettelegge for større forsvarsindustrielt samarbeid med operative avdelinger i dette arktiske miljøet, med operasjonsnær innovasjon og eksperimentering, der også FFI spiller en viktig rolle. Også Forsvarskommisjonen viser til Svendsen-utvalgets anbefalinger om å gripe de store mulighetene i forsvarsrelatert teknologiutvikling gjennom intensivt innovasjon og eksperimentering, nettopp i nord og at utvikling bør skje distribuert, så nært de operative miljøene som mulig. Forsvarskommisjonen deler denne oppfatningen, og ser videre muligheter i en slik satsing. Norsk forsvarsindustri er en del av den nasjonale forsyningsikkerheten, totalforsvaret og alliansens industribase og må bidra til styrkingen av Norges og alliertes forsvarsevne. Det innebærer også å utvikle produksjonskapasiteten og produktene til ny teknologi og økt etterspørsel.³⁰

Totalberedskapskommisjonen på sin side viser til at det er et utstrakt strategisk og operativt beredskapssamarbeid mellom myndighetene og næringsliv i forsvarssektoren. Dette gjelder for eksempel innen teknologi og innen transport-, forsynings- og vedlikeholdstjenester. For myndighetene er det et langsiktig mål at den norske forsvarsindustriens «*evne til å understøtte Forsvarets eksisterende behov, og til å utvikle innovative løsninger og ny teknologi for fremtidens behov*», styrkes.

Også Totalberedskapskommisjonen vektlegger nordområdene, som er preget av lange avstander, lav befolkningstetthet, harde værforhold og nærheten til Russland. Med finsk og svensk medlemskap i NATO vil områder som Ofoten, Storfjord og Tana få større betydning i totalforsvarssammenheng. Ofoten er et knutepunkt for sivil og militær logistikk og et viktig mottaksområde for allierte forsterkningsstyrker. Ofotbanen er en viktig transportåre i sikkerhetspolitisk krise og krig, og veistrekningen fra Ofotfjorden til Sverige er viktig for beredskap. Andre viktige transportåre er veiene fra Storfjord til Finland og fra Tana til Utsjok i Finland.

Oppsummert fører den geopolitiske situasjonen til behov for styrket nasjonal beredskap, og en industri- og næringspolitikk som er en viktig støtte for sikkerhets- og forsvarspolitikken. Regjeringen ønsker å styrke norsk forsvarsindustri og underleverandører gjennom økt produksjonskapasitet, forsyningsikkerhet og kontroll over verdikjeder. Nordområdene får økt strategisk betydning for Norge og NATO, og det legges opp til økt forsvarsaktivitet og investeringer i regionen. Flere kommisjoner peker på behovet for tettere samarbeid mellom myndigheter og næringsliv, særlig i nord.

Omverden og rammevilkår gir en situasjon med høy og langsiktig etterspørsel etter forsvarsmateriell, -utstyr og -artikler. Det skapet en betydelig mulighet for industriregioner og -lokasjoner som kan levere på krav, og innenfor etterspørselen som gir rom for investering og oppskalering.

²⁷ Nærings- og fiskeridepartementet. Meld. St. 16 (2024-2025): [Industrien – konkurransekraft for en ny tid](#)

²⁸ Forsvarsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet, 2024: [Veikart for økt produksjonskapasitet i forsvarsindustrien](#)

²⁹ Ibid.

³⁰ Norges offentlige utredninger, 2023: NOU 2023: 14 – Forsvarskommisjonen av 2021. Forsvar for fred og frihet

2.3 Om norsk forsvarsindustri

I over 60 år har norsk forsvarsindustri vært i kontinuerlig utvikling for å møte Forsvares behov for materiell, systemer, tjenester og kompetanse, og siden tidlig på 2000-tallet har omsetningen vist en stigende trend.³¹ Det norske hjemmemarkedet er imidlertid begrenset, og det går gjerne for lang tid mellom hver gang Forsvaret fremskaffer større strukturelementer til at nasjonale behov alene kan sikre kontinuitet i industrien. Forsvarsindustrien i Norge er sterkt avhengig av eksport, med mer enn 75 prosent av inntektene fra utenlandske kunder³².

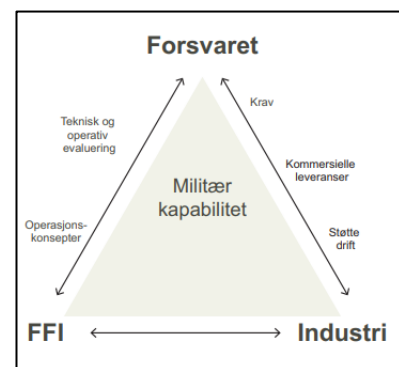
USA er største marked og samlet eksport var på nesten 12 milliarder kroner i 2023. Verdiskaping er på 24,2 milliarder kroner, hvorav 14,2 milliarder direkte fra industrien.³³ Antallet direkte sysselsatte i forsvarsindustrien var 8 900 personer i 2023. Inkluderes underleverandører, var det samlede antallet arbeidsplasser 17 300 – en økning på 11 prosent fra 2021. Verdiskapingen har vokst raskere enn fastlands-BNP, og næringens betydning for norsk økonomi øker.

Norsk forsvarsindustri er høyt spesialisert innenfor viktige nasjonale teknologiområder. Det innebærer at den ikke leverer store, komplekse militære plattformer. I dag har norsk forsvarsindustri verdensledende teknologi og produkter innenfor områder som missiler, luftvern, ammunisjon, undervannssystemer, ubemannede autonome farkoster, og kommando-, kontroll- og kommunikasjonssystemer, herunder kryptoteknologi. Spesialiseringen er et konkurransefortrinn, fordi vår industri i prinsippet kan samarbeide med alle relevante internasjonale leverandører av plattformer.

Produkter i forsvarsindustrien utvikles typisk med støtte fra myndighetene for nasjonale og alliertes behov, og de godkjennes for salg internasjonalt mellom samarbeidende nasjoner. Markedet er preget av politikk og proteksjonisme. Gjenkjøpsavtaler inngås for å komme inn i markeder. Tilgang til de beste løsningene avhenger av relasjoner og samarbeid.³⁴

Norsk forsvarsindustri har i flere tiår vært preget av trekantsamarbeidet mellom bruker, forsker og produsent. Det har vist seg verdifull for norsk forskning og utvikling, for Forsvaret og for industrien³⁵. Det er hovedsakelig FFI, Forsvaret og industrien som utgjør de tre bestanddelene.

Samarbeidet er en klassisk brukerorientert innovasjonsmodell³⁶ som baserer seg på det integrerte samarbeidet mellom behov (Forsvaret), teknologisk mulighetsrom (forskningsmiljøene) og realisering (forsvarsindustrien). Modellen fremmer forutsigbarhet, langsiktighet, rollefordeling, kompetansebygging og tidlig dialog på strategisk nivå – som er viktig i et marked med stor risiko og usikkerhet.

Den nasjonale forsvarsteknologiske og -industrielle basen er i hovedsak én næringsklynge bestående av to nasjonale sentra på Kongsberg og Raufoss, etablert rundt henholdsvis Kongsberg Defence and Aerospace og Nammo. I tillegg finnes det noen mindre grupperinger av forsvarsbedrifter blant annet i Horten-regionen, Arendalsområdet og Trøndelag.

De største norske forsvarsbedriftene fungerer som «lokomotiver». Kongsberg Gruppen, Nammo, Chemring Nobel, Thales Norway og NFM Group³⁷ er eksempler på større bedrifter som setter rammer og etterspørsel for underleverandørene. Samtidig er det forskjell på bedriftene, som redegjøres for i kategorisering nedenfor. I tillegg består industrien av et betydelig antall høyt SMB-er. Leveranser varierer fra egne høyt teknologiske produkter til flerbruksteknologi og -produkter, der skillet mellom militært og sivil bruk gradvis blir mindre.

³¹ Forsvarsdepartementet. Meld. St. 17 (2020-2021): [Samarbeid for sikkerhet – nasjonal forsvarsindustriell strategi for et høyt teknologisk og fremtidsrettet forsvar](#)

³² Nærings- og fiskeridepartementet. Meld. St. 16 (2024-2025): [Industrien – konkurransekraft for en ny tid](#)

³³ Menon Economics, 2023: [Forsvars- og sikkerhetsindustriens økonomiske fotavtrykk](#)

³⁴ Norges offentlige utredninger, 2023: [NOU 2023: 14 – Forsvarskommissjonen av 2021. Forsvar for fred og frihet](#)

³⁵ Ibid. S. 246

³⁶ Ibid. S. 246.

³⁷ Ibid. S. 21.

Veikartet for økt produksjonskapasitet i forsvarsindustrien beskriver fem kategorier³⁸:

- **De store forsvarsbedriftene – «Systemleverandørene»:** Kategorien består av store bedrifter som har kompetanse og kapasitet til å utvikle og produsere komplette luftvern- og missilsystemer, kommunikasjonssystemer, kommando- og kontrollsystemer til maritime formål og rombaserte systemer. I Norge er kategorien representert ved blant annet Kongsberg Defence & Aerospace.
- **De store leverandørene – «Spesialistene»:** Dreier seg også om store bedrifter som utvikler eller produserer avanserte enkeltstående systemer og produkter som f.eks. ammunisjon, skulderavfyrte våpen, høyeksplosiver, sensorer m.m. Bedriftene kan ha evne og kapasitet til å utvikle og produsere komplette delsystemer. «Spesialistene» produserer for primært for militær bruk, men kan også ha annen aktivitet for sivile formål. Eksempler er Nammo (ammunisjon) og Chemring Nobel (høyeksplosiver).
- **Underleverandørene:** Skillet mellom sivil og militær teknologi blir mer uklart i kategorien, som inneholder virksomheter som leverer elektronikk, ingeniørarbeid, metallbearbeiding, enklere montasjeoppgaver eller 3D-printing. Kategorien leverer normalt til det sivile markedet i tillegg til forsvarsindustrien der de er underleverandører til «systemleverandørene» og «spesialistene». Elektronikkprodusenten Kitron er et eksempel på en kategori 3-bedrift.
- **Øvrig sivil industri og tjenesteleverandører:** Bedriftene driver virksomhet som ikke innebærer produksjon og/eller tjenesteleveranser kun bestemt for militære formål. De er likevel svært viktige for å utvikle og produsere forsvarsmateriell, og er eksempelvis leverandører av elektroniske komponenter som ikke er spesielt utviklet for militære formål, som kabler, råvarer, metaller, energi og logistikk.
- **Flerbruksprodusentene:** Produkter og teknologier som utvikles sivilt kan også ha direkte militær anvendelse. En avgrensning av forsvarsindustri omfatter bedrifter som utvikler, produserer og understøtter materiell og systemer tilpasset militære formål. Leverandører av flerbruksteknologi og produkter kan også defineres som forsvarsindustri når det de leverer inngår i produkter eller systemløsninger som er utviklet for militære formål. Hvis flerbruksteknologi og produktene derimot ikke modifiseres for militær bruk – og har lik anvendelse for militære og sivile formål, som anleggsmaskiner, IKT-utstyr eller sivile kjøretøy – regnes det ikke som forsvarsindustri.

³⁸ Forsvarsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, 2024: [Veikart for økt produksjonskapasitet i forsvarsindustrien](#)

3 Etterspørselssiden: Krav for etablering av forsvarsindustri

I løpet av våre samtaler og informasjonsinnhentinger har det blitt tydelig at det er flere faktorer som påvirker kravene til det å etablere seg som underleverandør i industrien. Analysene og datagrunnlaget peker på at nærhet til sluttbrukerne ikke er et absolutt krav. Selv om det kan være en fordel i noen tilfeller, er det ikke noe som nødvendigvis kreves av produsenter når de vurderer underleverandører.

Videre er det heller ingen betydelige politiske eller strategiske krav knyttet til lokasjon. Når slike krav eksisterer, handler det i stor grad om å flytte industri til områder som har tilgjengelig kraft, kapasitet og kompetanse for å kunne bidra til lokal samfunnsutvikling.

Vi har også erfart at det ikke er et krav å være i umiddelbar nærhet til de store produsentene som underleverandører leverer til. Store produsenter har leverandører over hele verden, inkludert i Norge. Derfor spiller lokasjon en mindre rolle. Det å være geografisk nær produsentene gir ingen avgjørende fordel, til tross for politiske ønsker om å bygge opp under norske underleverandører, som vist i dokumentanalysen.

Videre er det viktig for Oppdragsgiverne å merke seg at store produsenter har spesifikke krav til hvilke typer leverandører de samarbeider med. Det vil være relevant ved markedsdialog og inngåelse av potensielle partnerskap.

Vår innsamlingsprosess har avdekket at mange av de samme lokasjonskravene gjelder for forsvarsindustrien som for annen industri, men med noen ytterligere spesifiseringer. De generelle kravene vi har undersøkt inkluderer:

- Kraft og nett
- Infrastruktur
- Kompetanse
- Kapasitet
- Tilrettelegging fra lokalsamfunn
- Virksomhetsspesifikke krav, herunder sikkerhetskrav, krav til kvalitet, etikk og samfunnsansvar og klyngesamarbeid

I dette kapittelet skal vi dykke dypere ned i disse kravene og vise hva som anses som spesielt relevant for etableringer innen forsvarsindustrien. Det inkluderer de virksomhetsspesifikke kravene forsvarsindustrien stiller til de som ønsker å etablere seg som nye leverandører.

3.1 Kraft og nett

Tilgang på tilstrekkelig kraft og nettkapasitet er en grunnleggende forutsetning for ny industrietablering, særlig i kraftkrevende og strategiske sektorer som forsvarsindustri. Bedrifter som vurderer etablering i Mo i Rana, må derfor kunne forsikre seg om både nok strøm til drift, stabil nettilkobling og infrastruktur for kjøling og vannforsyning. Med hensyn til infrastruktur, kjøling, vannforsyning og sirkulær økonomi stiller Mo Industripark og Mo i Rana særdeles sterkt. Ufordringer knyttet til nettkapasitet fremstår løsbare. Mo Industripark har i tillegg et vidstrakt nett med utveksling av luftgasser og felles kontrollert avløp.

Kraft- og nettproblematikk har preget mediebildet de siste årene. Den mest omtalte saken omhandler nettopp forsvarsindustrielle aktører: Green Mountains datasenter på Hamar/Løten har vært sterkt kritisert av Nammo som mener datasenteretableringen fortrenger ammunisjonsfabrikkenes eget kraftbehov før økt produksjonskapasitet³⁹. Problematikken har vært gjenstand for betydelig politisk debatt. I mai 2025 ba Stortinget regjeringen om å prioritere forsvarsindustri i saker om kraft og nett⁴⁰.

I denne konteksten har Mo Industripark også et fortrinn som en av de største næringsklyngene på sirkulær økonomi Norge, med resirkulering av 450 GWh energi og varme (tilsvarende 2/3 Altakraftverk) og en million tonn materialer per år.

³⁹ Dagens Næringsliv, 2025: - [Kattevideoer fortsatt viktigere enn ammunisjon](#)

⁴⁰ Innst. 251 S (2024–2025): [Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om representantforslag om å kraftig styrke norsk og ukrainsk forsvarsindustri](#)

I Industrimeldingen varslet regjeringen en sterkere satsing på utbygging av fornybar energiproduksjon og styrking av overføringskapasitet i strømmettet⁴¹. I meldingen fremheves behovet for både generell nettkapasitet og lokal energiberedskap, særlig i områder med strategisk og militær betydning som Nord-Norge. Dette gjelder ikke bare elektrisitet, men også tilgang på kjølevann og vannforsyning, som er kritisk for enkelte industrielle prosesser. For fremtidige etableringer i Nord-Norge betyr dette at forhold som krafttilgang, nettilkobling, vanninfrastruktur og mulighet for kjøling må vurderes og dokumenteres tidlig i prosjektene. Samtidig kreves det tett dialog med lokale aktører, nettselskap og myndigheter for å sikre tilgang og kapasitet i tråd med planlagte behov. Denne helhetlige tilnærmingen er avgjørende for å realisere vekstambisjonene i nord – både sivil og sikkerhetspolitisk.

Forsvarsindustrien har rapportert at tilgang på elektrisk kraft er avgjørende for å øke produksjonskapasiteten⁴². Det er ikke bare sikkerhetsmessige årsaker til at Forsvarsindustrien har et økende behov for kraft og nettilknytning. Også bærekraft er kommet inn som noe de største selskapene tar stilling til når de vurderer fremtidig produksjon. Industrien har flere store selskaper som får krav fra seg fra eier-, kunde- og myndighetssiden. Konsekvensen er at leverandørene må kunne levere produkter produsert med fornybar energi. Dette ble fremhevet av intervjurespondentene som særlig viktig fremover.

Ifølge Forsvarsløftet 2023–2024 skal forsvarssektoren arbeide for å redusere klimagassutslipp og miljøpåvirkning, samtidig som natur- og kulturverdier ivaretas⁴³. Dette innebærer blant annet innsats for å redusere energiforbruket og øke andelen lokal, fornybar energiproduksjon. Et sentralt mål er å styrke selvforsyningsgraden i leirer og baser, i tråd med NATOs "Seven Baseline Requirements", der punkt 2 understreker behovet for robust energiforsyning. Sektoren har allerede initiert tiltak for å møte dette behovet, og blant annet monteres det solceller og batteribanker på Rygge flystasjon. Denne type målsettinger, der bærekraft blir mer sentralt, vil også ha en implikasjon for hvilke krav Forsvaret har når de gjør anskaffelser fremover. Dette har igjen i implikasjoner videre ned i den forsvarsindustrielle verdikjeden.

3.2 Infrastruktur

Langtidsplanen gir det politiske hovedgrunnlaget for norsk forsvarsplanlegging frem til 2036, inkludert investeringer og nasjonale prioriteringer for infrastruktur, samarbeid med industri, og geografisk fordeling av innsats⁴⁴. Robust og moderne infrastruktur er en forutsetning for å tiltrekke og opprettholde industrivirksomhet, særlig i regioner som Mo i Rana, der geografiske avstander og klimaforhold stiller ekstra krav til logistikk og transport. Dette innebærer et behov for godt utviklede transportårer til lands, til vanns og i luften, samt effektiv tilkobling til energisystemer og lagringskapasitet.

Krav til industrietablering inkluderer tilrettelegging for frakt av varer, råmaterialer og ferdigprodukter gjennom vei-, bane- og lufttransport samt kaianlegg som kan håndtere større skip. Mo i Rana har en strategisk posisjon med tilgang til både jernbane (Nordlandsbanen), E6, E12, ny stor lufthavn og isfri havn med dypvannskai. Mo i Rana er derfor godt posisjonert for slike krav. Likevel krever økt industriell aktivitet oppgraderinger og utvidelser av eksisterende infrastruktur.

I Tiltak for vekst i Nord⁴⁵ fremheves det at ny industriutvikling i nord vil kreve betydelig logistikk og infrastruktur, inkludert havner, kraftlinjer og lagringsanlegg. Rapporten peker på at disse investeringene er nødvendige for å realisere industrietableringer, samt for å sikre forsyningssikkerhet og verdikjeder som fungerer under krevende forhold.

I Forsvarsløftet understrekes betydningen av pålitelig infrastruktur for å kunne støtte forsvarssektoren og nærliggende næringsliv⁴⁶. Planen vektlegger nødvendigheten av å utvikle helhetlige løsninger for transport, energiforsyning og digitale nettverk som er kritiske komponenter for sivil og militær operativ evne.

⁴¹ Nærings- og fiskeridepartementet. Meld. St. 16 (2024-2025): [Industrien – konkurransekraft for en ny tid](#)

⁴² Forsvarsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet, 2024: [Veikart for økt produksjonskapasitet i forsvarsindustrien](#)

⁴³ Forsvarsdepartementet, 2024: [Forsvarsløftet – for Norges trygget. Langtidsplan for forsvarssektoren 2025–2036](#)

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ KPB, 2024: [Tiltak for vekst i nord](#)

⁴⁶ Forsvarsdepartementet, 2024: [Forsvarsløftet – for Norges trygget. Langtidsplan for forsvarssektoren 2025–2036](#)

Transportnettverk og logistikk fremheves som sentrale for å sikre mobilisering, effektiv forsyning og samhandling mellom industri og forsvarssektor i Langtidsplanen.

I intervjuene vi har gjennomført, pekes det på at geografi i liten grad er en avgjørende faktor for hvor forsvarsindustrien velger å etablere seg. De store produsentene, som KDA, Nammo m.fl., har underleverandører over hele verden, og også over hele Norge. Imidlertid vil det være viktig å være i områder der det er tilgang på nødvendig infrastruktur for å sikre effektiv logistikk. I tilfeller der det er eksisterende produksjonskapasitet og kompetanse, er det trukket frem at logistikk for varer i etterkant av en kapasitetsutvidelse ofte er mindre kostnadsdrivende enn å flytte produksjon.

Mottak av allierte styrker i Norge krever effektiv infrastruktur som havner, flyplasser, veinett og jernbane. Det stiller også krav til å kunne ta imot større fartøyer, ha ro-ro ramper, løfteutstyr, og tilstrekkelig oppstillingsareal. Erfaringer fra tidligere mottak viser også behov for biologisk grensekontroll og veterinærkontroll. Videre er samarbeid mellom Forsvaret og sivile ressurser avgjørende for effektivt mottak⁴⁷. Dette vil også ha en direkte sammenheng med produksjon av forsvarsartikler. Intervju har pekt på at det kan være en fordel å ha produksjon i områder, der man er nærme en mulig frontlinje ved krise/krig, men samtidig kan drive med etterforsyning til Forsvaret bak fronten. Slike strategiske verdikjeder vil det vurderes mer av fremover i tid.

3.3 Tilgang på kompetanse

I årene som kommer vil det kunne komme til å bli knapphet på kompetanse og arbeidskraft innenfor mange samfunnssektorer. Også forsvarssektoren vil stå overfor slik knapphet i en tid der de sikkerhetspolitiske endringene medfører at Forsvaret skal bli større. Denne kompetanseknappheten vil også skape utfordringer for forsvarsindustrien som skal sikre leveranser og sørge for at vi har en nasjonal beredskap. Industrimeldingen fastsetter regjeringens industripolitikk på forsvarsfeltet, og definerer hvilke teknologiske kompetanseområder Norge skal prioritere og hvordan nasjonal industri skal støttes⁴⁸. Den skal bidra til å videreføre og styrke en internasjonalt konkurransedyktig norsk forsvarsindustri, med evne til å utvikle, produsere og understøtte forsvarsmateriell, systemer og tjenester innenfor prioriterte områder.

I kartleggingen som har vært gjennomført har vi hatt et tydelig fokus på kompetanse, og etterspørsel etter kompetanse. Formålet har vært å forstå hvilken type kompetanse det vil etterspørres mer av i fremtiden, særlig for å se dette opp mot kompetansen som Mo i Rana i dag har å tilby. Imidlertid har det vist seg å være utfordrende for respondentene å konkretisere fremtidig etterspurt kompetanse. Etterspørselen i det nasjonale og internasjonale forsvarsindustriemarkedet er for tiden så høy at det etterspørres all type industrikompetanse, ifølge svarene.

Intervjuene har likevel trukket frem noen typiske eksempler på hva den økte etterspørselen i verdikjeden nå utgjør: mekanisk produksjon (grovmekanikk), finmekanikk, robotikk, kabler og connectorer og elektronikk. Kompetansebehovet som etterspørres er derfor også et resultat av dette: Mekanikere med fagskole, ingeniører og øvrige yrkesfagsarbeidere innen mekanikk, elektronikk og lignende. Samtidig er det en enorm etterspørsel etter kompetanse innen softwareutvikling og programmering. Svaret avhenger imidlertid av hva som etterspørres og hvem du snakker med, noe som ytterligere poengterer at det i stor grad er behov for all type kompetanse.

Nærhet til øvrige kompetansemiljøer er også trukket frem som en fordel for økt produksjon innen forsvarsindustrien. Spesielt fremheves betydningen av nærhet til produksjonsmiljøer, innovasjonsmiljøer, kompetanseklynger og høyere utdanningsinstitusjoner.

For det første gir geografisk nærhet muligheter for ressursfordeling, da forsvarsindustrien kan dra nytte av delte ressurser som materialer, maskiner og menneskelig kapital med lokale produksjonsbedrifter. Dette kan øke produksjonseffektiviteten og redusere kostnadene. I tillegg kan et lokalt samarbeid føre til at man kan tilby mer skreddersydde løsninger og ha raskere respons på endrede krav og standarder.

Kompetanseklynger er ofte et nettverk av samarbeidende bedrifter, universiteter og forskningsinstitusjoner som fremmer innovasjon gjennom deling av kunnskap, teknologi og beste praksis. Å ha nærhet til slike miljøer gir

⁴⁷ KPB, 2024: [Tiltak for vekst i nord](#)

⁴⁸ Nærings- og fiskeridepartementet. Meld. St. 16 (2024-2025): [Industrien – konkurransekraft for en ny tid](#)

industrien muligheter til å være en del av et innovativt økosystem med kontinuerlig læring og utvikling. Bedrifter i kompetanseklynger har lettere tilgang til spesialisert opplæring og kompetanseheving, noe som er viktig for å holde seg konkurransedyktig i et krevende marked. Kontinuerlig kompetanseutvikling sikrer at arbeidsstyrken besitter oppdatert kunnskap og ferdigheter til å møte industrienes spesifikke behov. Videre kan bedrifter dra nytte av synergier og felles utviklingsinitiativer innen en klynge, noe som kan føre til utvikling av avanserte teknologier og løsninger.

Våre data gir klare indikasjoner på at forsvarsindustrien ser det som en stor fordel å være en del av et slikt økosystem av aktører, og at dette kan være noe bedrifter legger vekt på ved valg av nye lokasjoner og nye produksjonslokaler. Klynge samarbeid beskrives videre i 3.63.

3.4 Mulighet for kapasitetsutvidelse

Den internasjonale sikkerhetssituasjonen har gjort at det for tiden er høy etterspørsel i markedet innen forsvarsartikler, både nasjonalt og internasjonalt. Det medfører at også norsk forsvarsindustri må øke sin produksjon og sikre leveranser. Regjeringen har lansert et veikart for økt produksjonskapasitet i forsvarsindustrien, inkludert finansiering av nye produksjonslinjer og oppbygging av norsk produksjon av viktige komponenter. Dette inkluderer også en søknadsbasert ordning for støtte til økt produksjonskapasitet, spesielt rettet mot små og mellomstore bedrifter i leverandørkjeden⁴⁹.

Regjeringens hovedgrep for at industrien skal støtte opp under regjeringens beredskaps- og sikkerhetspolitikk er å bidra med økonomisk støtte til kapasitetsutbygging i forsvarsindustrien og gjennomføre en helhetlig kartlegging av norsk industris rolle i norske og alliertes strategiske og kritiske verdikjeder. Dette arbeidet skal ses i sammenheng med liknende initiativ i EU og andre relevante land⁵⁰. For å sikre rask kapasitetsutvidelse, legges det også opp til forenklinger og tilpasninger i anskaffelsesprosessene for forsvarsmateriell, noe som skal legge til rette for raskere gjennomføring av anskaffelser og styrke samarbeidet med industrien⁵¹.

Etterspørselsøkningen er også merkbart lokalt. En av respondentene våre indikerte at bedriften planlegger å mangedoble sin omsetning og produksjon i løpet av de neste 10 årene. Det er imidlertid vanskelig å forutsi nøyaktig hvor stor etterspørselen i underleverandørmarkedet vil bli. Likevel er det et sterkt ønske om å benytte norske underleverandører. Derfor er det kritisk at industrien og underleverandørene har muligheter for å skalere produksjonen.

3.5 Tilrettelegging fra lokalsamfunn

Når en ny industri skal etableres på et utvalgt område, er det viktig å sikre optimal tilrettelegging fra lokalmiljøet for å fremme en rask og vellykket oppstart og drift. I Tiltak for vekst i Nord⁵² vises det til at byene må tilrettelegge for industriell vekst gjennom arealplanlegging, infrastrukturbygging, attraktive lokalsamfunn, og gode utdannings- og velferdstilbud.

For det første er det en forutsetning at det i arealplanene er satt av gode arealer for industrietablering. Arealene må være tilknyttet industrielle behov, inkludert plass til produksjonsanlegg, lagerområder og fremtidig utvidelse, samt tilgang til effektive logistiktjenester.

For det andre ønsker industrietablerere å etablere seg på områder som tilbyr gode velferdstilbud, som helsetjenester, utdanningsinstitusjoner, idretts- og kulturtilbud, samt andre sosiale arenaer som bidrar til en god livskvalitet for innbyggerne. Disse velferdsordningene bidrar til å gjøre regionen attraktiv for arbeidstaker, og dermed også for industrietablerere.

⁴⁹ Forsvarsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet, 2024: [Veikart for økt produksjonskapasitet i forsvarsindustrien](#)

⁵⁰ Nærings- og fiskeridepartementet. Meld. St. 16 (2024-2025): [Industrien – konkurransekraft for en ny tid](#)

⁵¹ Forsvarsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet, 2024: [Veikart for økt produksjonskapasitet i forsvarsindustrien](#)

⁵² KPB, 2024: [Tiltak for vekst i nord](#)

Et tredje poeng er at industrien som vil etablere seg i regionen tas imot av et velorganisert mottaksapparat, noe som omfatter dedikerte støttefunksjoner fra lokale myndigheter og næringslivsorganisasjoner, som bistår med nødvendig informasjon, tillatelser og rådgivning for å lette etableringsprosessen.

Veikartet foreslår at Forsvarsdepartementet skal innlede dialog med relevante kommuner og fylkeskommuner om areal- og samfunnsmessige virkninger av planlagte kapasitetsøkninger, bl.a. behov for arbeidskraft, boliger, tjenestetilbud og infrastruktur. Det skal rekrutteres mange på kort tid i enkelte bolig- og arbeidsmarkedsregioner, og det der derfor viktig at det er et fremoverlent lokalmiljø som ønsker etablerere i forsvarssektoren velkommen. Det ble også pekt på i intervjuene at det er viktig å forankre satsningen i politisk miljø lokalt, og danne politisk strategier for påvirkning, både av sentrale myndigheter, men også regionale myndigheter på både politisk og administrativt nivå. Dette er nødvendig for å sikre gjennomslag.

3.6 Virksomhetsspesifikke krav for etablering

Kravene som er gjennomgått i avsnittene over er generelle, men viktige krav som både annen industri og forsvarsindustri vektlegger ved etablering og utvikling. Disse kravene er særlig til stede for etablert industri som skal utvide sin produksjon, og dermed ser etter nye lokasjoner. Samtidig er det en reell mulighet for at også allerede etablert industri i Ranaregionen kan komme seg inn på markedet, og bli en del av verdikjeden i forsvarsindustrien. Imidlertid er forsvarsindustrien tungt regulert, og både i Norge og internasjonalt stiller Forsvaret strenge virksomhetsspesifikke krav, både til sikkerhet, kvalitet, compliance og bærekraft. I tillegg er det et tydelig ønske om klyngesamarbeid fra industrien. Dette har Norge tradisjon for illustrert gjennom Raufoss- og Kongsbergmiljøene.

Disse kravene blir videreformidlet nedover i næringskjeden, og er derfor noe alle aktører må ta inn over seg for å være i posisjon til å være leverandører. I de følgende avsnittene vil vi overordnet redegjøre for hvilke virksomhetsspesifikke krav de store produsentene har for sine underleverandører.

3.6.1 Sikkerhet

Intervjuene påpeker at leveranser til forsvarssektoren ofte utløser en rekke strenge sikkerhetskrav, inkludert både cybersikkerhet og fysisk sikring. Leverandører må følge Nasjonal sikkerhetsmyndighets (NSM) grunnprinsipper for IKT-sikkerhet, som setter rammene for hvordan informasjon skal beskyttes mot uautorisert tilgang, endring og ødeleggelse. I tillegg er implementeringen av ISO 27001, et ledelsessystem for informasjonssikkerhet, ofte påkrevd. Dette standardiserte systemet sikrer at leverandørene har en helhetlig tilnærming til informasjonssikkerhet, inklusive styring, risikoanalyser, og kontinuerlig forbedring av sikkerhetstiltak.

Det er imidlertid variasjoner i sikkerhetskravene avhengig av hvilke komponenter som skal leveres. For produkter og tjenester som også eksisterer i det kommersielle markedet, kan kravene være noe lavere sammenlignet med de som er eksklusivt for forsvarssektoren. Til tross for dette, er personellsikkerhet og sikkerhetsklarering ofte nødvendig. Dette innebærer at det er en fordel for bedriftene å ha arbeidstakere som kan bli sikkerhetsklart.

Et annet viktig sikkerhetsaspekt er fysisk sikring. Dette inkluderer tiltak som perimetersikring, som sørger for at leverandørens fysiske plassering er tilstrekkelig beskyttet. Perimetersikring kan innbefatte gjerder, overvåkning, adgangskontrollsystemer, og andre fysiske barrierer som hindrer uautorisert adgang til anleggene. Fysisk sikring er i tillegg et krav Mo industripark kan oppfylle, da det geografiske området er begrenset å håndtere. Likevel vil dette være noe som også den enkelte aktør må forholde seg til.

Disse totale sikkerhetskravene betyr at leverandører til forsvarsindustrien må ha godt etablerte og robuste systemer for både cybersikkerhet og fysisk sikring. Oppfyllelse av disse kravene er avgjørende for å sikre tilliten fra forsvarssektoren og for å kunne levere produkter og tjenester til denne industrien. Ved å ha både teknologi og personell som oppfyller disse strenge kravene, kan leverandører sikre at de er godt posisjonert til å delta i forsvarssektoren.

3.6.2 Kvalitet, etikk og samfunnsansvar

Kjøperne i forsvarsindustrien stiller særdeles strenge krav til kvalitets- og sikkerhetsstandarder. Forsvarsindustrien må overholde internasjonale standarder som ISO 9001 for kvalitetsstyring, samt en rekke andre spesifikke krav som kan variere fra anskaffelser til anskaffelser. Eksempelvis må leverandører til Kongsberg Defence & Aerospace (KDA) oppfylle KDAs egne kvalitetskrav, i tillegg til de internasjonale ISO-standardene. Ekstrakravene sikrer at

produktene og tjenestene møter høye standarder for pålitelighet og prestasjon. Videre må bedrifter sikre sporbarhet og dokumentasjon gjennom hele produksjonen og leveringskjeden, slik at de alltid kan vise at kravene er oppfylt. Dette kan innebære omfattende revisjoner og kontrollprosedyrer, som krever både tid og ressurser, men er nødvendig for å opprettholde tillit og sikre kontrakter innen forsvarssektoren. Ofte må også underleverandører til underleverandører godkjennes hos hovedleverandør, som KDA eller Nammo.

For å bli en kvalifisert leverandør i forsvarsindustrien, kreves det derfor en betydelig organisatorisk robusthet. Dette innebærer at bedrifter må ha effektive prosesser og systemer på plass for å opprettholde høy kvalitet og sikkerhet i alle ledd av produksjonen. Dette kan også innebære å etablere egne sikkerhetsorganisasjoner eller kvalitetskontroller innad i bedriften for å sikre at all produksjon og håndtering skjer i henhold til gjeldende lover og regler. I tillegg til de tekniske kvalitetskravene, er det forventet at underleverandører følger de store selskapenes standarder til etikk og samfunnsansvar. Bedrifter må kunne dokumentere at de overholder alle relevante lover og regler knyttet til sikkerhets- og eksportspørsmål. Overholdelse av disse regelverkene kan innebære å innhente nødvendige tillatelser og lisenser for å eksportere varer og tjenester til forsvarsindustrien.

Samlet sett, krever det å være en leverandør til forsvarsindustrien en betydelig investering i kvalitetsstyring, organisatorisk oppbygging, og kontinuerlig forbedring av prosesser for å møte de høye kravene som stilles. Dette er avgjørende for å sikre langsiktig suksess og bærekraft. De største leverandørene legger stor vekt på å finne underleverandører som de kan etablere langvarige relasjoner med. Dette skyldes de strenge kravene til virksomhetsdrift og kvalitet. De søker underleverandører som er proaktive, kostnadseffektive og villige til å dele risikoen over tid.

Ofte er ledetidene lange, noe som krever at både leverandøren og underleverandørene bærer risikoen over en lengre periode. På den positive siden er mulighetene betydelige når man først har etablert seg som leverandør. Som en informant påpekte: *"Det er vanskelig å komme inn som leverandør for oss, men når du først er inne, er det umulig å komme seg ut."*

3.6.3 Klyngesamarbeid og konsortiumetablering

Datainnsamlingen har gitt oss klare tilbakemeldinger på at bransjespesifikke klynger er ønsket fra forsvarsindustrien. I nasjonal forsvarsindustriell strategi fremheves etablering av klyngesamarbeid som samler private, offentlige og militære aktører som en viktig faktor for å skape ringvirkninger i næringslivet. Klyngene er avgjørende for effektiv håndtering av virksomhetsspesifikke krav i samarbeid med de store leverandørene, samtidig som de bidrar til å redusere kostnadene disse kravene medfører.

Intervjuene har også vist at målrettet innsats mot politiske myndigheter over tid er avgjørende for å få etablert produksjon. Klyngene fungerer som en strategisk arena for kontakt ved å skape nettverk og møteplasser der industrien og potensielle kunder møtes. Det er ofte på slike arenaer at de store leverandørene møter potensielle underleverandører og kompetansemiljøer gjennom klyngene, som legger til rette for dette.

Klyngesamarbeid er også fremhevet i intervjuer som viktig for å samle fronten og styrke merkevaren mot forsvarskunder, myndigheter, annen industri, og andre klynger/konsortier. Dette gjør det lettere for industrien å ha ett kontaktpunkt til regionen og industriparken, i stedet for flere. Effekten av klyngesamarbeid er tydelig, og det er et satsningsområde for myndighetene. Dette illustreres ved Innovasjon Norges programmer som finansierer ulike typer klynger.

Svendsen-utvalget⁵³ mener næringsutvikling er avgjørende for økt tilstedeværelse i nord, og at Nord-Norge kan bli ledende på brukernær teknologiutvikling på tvers av sektorer og i krevende klima. Utvalget anbefaler klyngesamarbeid som samler private, offentlige og militære aktører, med Forsvaret som drivkraft. Arena Nord (Narvik kommune), Innovasjonsbase Nord (Bardu, Målselv og Sørreisa kommuner) og Arctic Aviation Center (Bardu kommune) trekkes frem som eksempler. Strategisk satsing rundt Forsvarets baser gir lokale ringvirkninger, styrker fagmiljøer og gjør regionen mer attraktiv. Forskning og utvikling rettet mot fremtidige militære behov kan gi nordnorsk forsvarsindustri internasjonal relevans.

⁵³ Svendsen-utvalget, 2020: [Økt evne til å kombinere menneske og teknologi. Veier mot et høyteknologisk forsvar](#)

4 Tilbudssiden: Hva kan Mo i Rana tilby forsvarsindustrien?

Kapittel 3 omhandlet generelle og virksomhetsspesifikke krav og behov forsvarsindustrien stiller ved etablering, herunder etterspørselssiden. Dette kapittelet gjennomgår de samme områdene, og beskriver og vurderer hva Ranaregionen kan tilby industrien.

4.1 Kraft og nett

Som en del av Helgeland, har Ranaregionen et kraftoverskudd i dag, som i all hovedsak kommer fra vann- og vindkraft⁵⁴. Rana vannkraftverk produserer eksempelvis 2153 GWh i året, og har en installert effekt på 500 MW⁵⁵. Linea AS er nettselskapet på Helgeland, og det lokale nettselskapet for Mo i Rana. I tillegg har Mo industripark et eget nettselskap, Svabo Industrinett AS, som har ansvaret for å distribuere strøm til industriparkens 100 bedrifter med 2900 ansatte, Rana Gruber og flere nye næringsarealer utenfor selve parken. Et eget nett for industriparken gjør at de kan sikre leveringsikkerhet. Dette inkluderer doble linjer til alle kundene⁵⁶.

Samtidig står regionen og industriparken overfor samme utfordring som mange andre plasser i landet; det er ikke tilstrekkelig kapasitet i nettet for å sikre utvikling. I henhold til Mo Industripark sto det ved overgangen til 2025 mer enn 900 MW i kø hos Statnett⁵⁷. Det er en tredobling av bruk i dag⁵⁸. Av dette er 25 MW er tildelt, men ikke tatt i bruk. I tillegg kommer det med all sannsynlighet flere søknader framover. Av de som ligger i denne køen er den planlagte, men urealiserte batterifabrikken som selskapet Freyr skulle bygge, sammen med to hydrogenprosjekter. Samtidig står det nye aktører og banker på døren. Et vesentlig poeng er at forsvarsindustriens kraftbehov er langt mindre enn kraftkrevende næringer som prosessindustri, hydrogen og datasentre. Det vil derfor være enklere å frigjøre tilstrekkelig kapasitet til disse etableringene og utvidelsene, som også skal prioriteres i køen.

Mo Industripark har i dag redundans i nettet med to separate linjer inn, og det planlegges utbedringer for å øke både temperaturoppgradering og effekt. En temperaturoppgradering alene kan potensielt gi 50–100 MW ekstra kapasitet. Større oppgraderinger og allerede planlagte oppgraderinger og kapasitetsøkninger i sentralnettet vil i neste omgang kunne legge til rette for enda høyere effektuttak. Det er også god utnyttelse av restressurser i industriparken: Mo Fjernvarme har gjennom de siste 25–30 årene bygget ut et system for å hente varme fra smelteverket, og distribuerer i dag om lag 92 GWh. Småkraftproduksjon i MIP Miljøkraft utgjør 80 GWh, hvorav turbiner tilknyttet kjølevannstilførselen i Mo Industripark produserer 26–28 GWh per år. Det finnes betydelig ubrukt kapasitet i både restvann og varmeressurser, som gir grunnlag for videre utvikling. Kjølevann fra industrien benyttes også av oppdrettsselskaper i industriparken, noe som bidrar til sirkulær ressursutnyttelse⁵⁹.

Forsvarsindustrien har tydelig signalisert at økt tilgang på elektrisk kraft er en forutsetning for å skalere produksjonskapasiteten, og dette gjelder også for underleverandører. Våren 2025 ba Stortinget Regjeringen om å prioritere forsvarsindustrien i nettkø. I en region som Mo i Rana, hvor kraftproduksjonen er høy og fornybar, ligger mye til rette for å møte dette behovet. Likevel er det en kritisk mangel på nettkapasitet, som gjør at kraftoverskuddet ikke uten videre kan utnyttes. Dette skaper en barriere for både forsvarsindustri og annen kraftkrevende virksomhet. Skal forsvarsindustrien kunne etablere og styrke leverandørkjeder i områder som Rana, må det derfor skje en politisk prioritering av nettutbygging og effektforsterkning – inkludert rask behandling av konsesjoner og investering i infrastruktur. Dette er ikke bare en regional utfordring, men en nasjonal interesse i lys av både beredskap, industriutvikling og bærekraftsmål.

Samtidig møter forsvarsindustrien økende krav fra både kunder og eiere om å sikre bærekraft i hele verdikjeden. Dette inkluderer dokumentasjon på at innsatsfaktorer – som metaller, komponenter og energi – stammer fra fornybare og ansvarlige kilder. Her kan Mo Industripark hevde seg godt, både gjennom tilgang på vann- og vindkraft og ved en allerede etablert praksis for sirkulær ressursutnyttelse. Bruken av restvarme fra smelteverket i fjernvarmesystemet og kjølevann i oppdrettsvirksomhet er konkrete eksempler på løsninger som møter de

⁵⁴ Statnett, 2025: [Konseptvalgutredning Helgeland](#)

⁵⁵ Statkraft: [Rana vannkraftverk | Statkraft](#)

⁵⁶ Svabo Industrinett: [Svabo Industrinett AS](#)

⁵⁷ Statnett, 2025: [Statistikk om tilknytningssaker | Statnett](#)

⁵⁸ Svabo Industrinett

⁵⁹ Mo Industripark: [Mo Industripark bevisst at sirkulær økonomi fungerer](#)

forventningene forsvarssektoren selv har formulert i Forsvarsløftet⁶⁰. Dersom industriparken i tillegg lykkes med å formalisere bærekraftsrapporteringen i 2027, kan den ikke bare tilby kraft, men også oppfylle kravene til grønn produksjon – noe som gjør den attraktiv som del av en robust og fremtidsrettet forsvarsindustriell verdikjede.

4.2 Infrastruktur

Mo i Rana har betydelig godt utbygd infrastruktur som blir ytterligere forbedret og ferdigstilt i nær fremtid. Regionen ligger langs E6, har jernbane som en del av Nordlandsbanen og betydelige kai-anlegg, eksisterende flyplass og det planlegges flere utvidelser. I tillegg starter E12 i Mo i Rana og går til Helsinki via Sverige.

Regionen har allerede i dag 850 meter kai, inkludert to bulkhavner, en stykkgodshavn, og en industriterminal. Anleggene har store bakareal som ikke er fullt utnyttet, noe som gir rom for videre utvikling. Tilkoblingen til ro-ro-rampene sikrer fleksibiliteten for ulike typer last og fartøy. E12 starter fra ro-ro-rampen, med kort avstand til Helgelandsterminalen og jernbane.

Det er også en ny dypvannskai under utbygging. Den nye dypvannskaien vil ha en styrke som er i toppklasse med tanke på bæreevne, og også denne vil ha betydelig bakareal som gir rom for fremtidig utvikling. Dypvannskaien vil bli klar våren 2026 og vil tilføre regionen ytterligere 150 meter med kai plass.

Mo i Rana er en del av jernbanenettet til Nordlandsbanen, som også har tilknytning til kai-anleggene og godsterminalene i Mo i Rana. I dag er det en svakhet i jernbanenettet at det er for lite kapasitet, særlig i form av muligheter for forbi-passering. Det er en pågående innsats for søke å øke denne kapasiteten, også med tanke på å øke mengde godstransport og forbedring av muligheter for forbi-passering. Dette er avgjørende for å håndtere økt transportbehov og utnytte den store tilgjengelige kapasiteten.

IKT-infrastrukturen i regionen er også høyt utviklet med redundans i fibernettet. Dette kommer av at Mo i Rana er en lokasjon der fiberkabler fra mange ulike leverandører passerer gjennom kommunen, og møtes her. Det gir muligheter som i dag ikke er fullt ut utnyttet.

Mo i Rana posisjonerer seg som et viktig knutepunkt på grunn av den omfattende infrastrukturen med vei, jernbane, flyplass og betydelige kai-anlegg. Dette gir et stort potensial for videre utvikling og effektiv utnyttelse av kapasiteten.

I lys av de økte kravene fra Forsvaret og behovet for å støtte strategiske verdikjeder nær frontlinjen, viser infrastrukturen i Mo i Rana seg å være meget robust og godt posisjonert. Regionen har den nødvendige kapasiteten og fleksibiliteten med sitt omfattende nettverk av veier, jernbane og kai-anlegg, samt betydelige bakarealer som kan tilpasses videre.

Den nye flyplassen i Mo i Rana, også kjent som Polarsirkelen lufthavn, har vært et stort og viktig infrastrukturprosjekt for Helgeland-regionen. Med forlenget rullebane på 2700 meter (startbane) vil kapasiteten økes betraktelig med rekkevidde til hele Europa, Asia og østkysten av Nord-Amerika. Flyplassen vil ligge 7–8 km øst for sentrum av Mo i Rana ved E12 og 30 km fra grensen til Sverige. Den totale kostnadsrammen er på rundt 4,9 milliarder kroner. Et spleiselag med Staten og Avinor, der Rana kommune og lokalt næringsliv og private har bidratt med henholdsvis 450 og 150 millioner, viser en region som satser i fellesskap. Ved åpning i 2027 vil flyplassen styrke samferdsel, næringsliv og reiseliv i hele Helgeland.

I tillegg vil ny dypvannskai, kombinert med allerede eksisterende kaianlegg og jernbane, bety at Mo i Rana er godt forberedt på å møte forsvarsindustriens behov for effektiv logistikk og potensiale for etterforsyning. Med en ny dypvannskai oppfyller også Mo i Rana alle vesentlige kriterier for å kunne være mottakssted og vertslandstøtte for mottak av alliert personell og materiell, for deployering i Norge, eller transitt til våre naboland.

Samarbeidet mellom forsvars- og sivile ressurser vil være essensielt for effektivt mottak, og regionens godt utviklede IKT-infrastruktur med redundans i fiber gir høy grad av sikkerhet og kommunikasjonsevne. Dette gjør Mo i Rana til et strategisk knutepunkt som kan styrke Norges beredskap og evne til å oppfylle nasjonale og internasjonale krav i fremtiden.

⁶⁰ Forsvarsdepartementet, 2024: [Forsvarsløftet – for Norges trygghet. Langtidsplan for forsvarssektoren 2025–2036](#)

4.3 Tilgang på kompetanse

I Mo i Rana er det i dag en etablert industrikompetanse på tvers av en rekke bedrifter og fagmiljøer, noe som bidrar til et robust kompetansemiljø lokalt. Imidlertid står regionen overfor utfordringer innenfor ingeniør-, IT-, og teknologikompetanse. Av aktørene selv, blir det påpekt at det sannsynligvis er for mange som velger yrkesfag fremfor studiespesialisering i regionen. Dette medfører en ubalanse, og mangler på noen særlige kompetanser. Det er derfor nødvendig å jobbe for en bedre balanse der folk velger studiespesialisering og enten studerer borte og returnerer, eller tar høyere utdanning i lokalområdet. En større tilstedeværelse av høyere utdanningsinstitusjoner i byen er derfor ønskelig.

Det jobbes kontinuerlig med relevante utdannings- og forskningsinstitusjoner for å få de til å etablere seg i Mo i Rana. Tidligere har det vært et samarbeid med Fagskolen i Viken på batteriutdanning i forbindelse med tidligere planer om batterifabrikk, noe som lokalt har vært sett på som svært positivt. Polarsirkelen videregående skole tilbyr en rekke yrkesfag innen teknikk og industriell produksjon, og universitetsmiljøene i byen bidrar med høyere utdanning og etter- og videreutdanningstilbud. Denne kombinasjonen bidrar til kontinuerlig tilgang på kompetanse og gjør regionen godt rustet for videre næringsutvikling og fremtidige kompetansebehov⁶¹.

Videre finnes det et godt økosystem av utviklingsaktører. På Campus Helgeland er Nord universitet og UiT lokalisert, i tillegg til et sterkt FoU-miljø med Kunnskapsparken Helgeland, Sintef Helgeland, Nordlandsforskning og SIF. Kombinasjonen av universitetene, FoU-miljøene, Rana Utvikling og Mo Industripark gjør at regionen har sterke industrelle utviklingsmiljøer. Dette økosystemet gir nyetablerte virksomheter et støttende miljø hvor de kan dra nytte av eksisterende aktørers ekspertise og ressurser.

For å skape muligheter for økt produksjon til forsvarsindustrien er nærhet til øvrige kompetansemiljøer viktig, inkludert produksjonsmiljøer, klyngemiljøer og høyere utdanningsinstitusjoner. Dette gjelder særlig for de kompetanseområdene som særlig etterspørres innen forsvarsindustrien.

Industrimeldingen setter rammen for regjeringens industripolitikk på forsvarsfeltet og definerer prioriterte teknologiske kompetanseområder, samt hvordan nasjonal industri skal støttes. Mo i Rana bør gå i dialog med overordnede myndigheter å gjøre en vurdering av hvordan regionen, med industrien i spissen kan bidra til et teknologisk kompetanseløft lokalt, men også hvordan kompetansen som allerede eksisterer kan være med på å sikre leveranser for den etablerte forsvarsindustrien.

4.4 Mulighet for kapasitetsutvidelse

Den pågående etterspørselen etter forsvarsartikler, både nasjonalt og internasjonalt, har skapt et betydelig behov for skalerbarhet i produksjonen og muligheter for kapasitetsutvidelse blant underleverandører i Norge. Industriområdene i regionen, spesielt Mo Industripark, er i en gunstig posisjon for å møte dette behovet. Her finnes det betydelig landarealer, både på overflaten, men også med muligheter for kapasitetsutvidelse inne i fjellet. Mo industripark ligger tett opptil fjellet, noe som åpner for muligheten for praktisk og effektiv utnyttelse av fjellholdige områder. Her kan det tenkes at restmasser fra fjellet potensielt også kan benyttes til andre formål, noe som vil fremme bærekraft og optimal ressursbruk i infrastrukturprosjektene.

I tillegg, er det eksisterende områder rundt den nåværende flyplassen som vil legges ned. Disse områdene kan på sikt fristilles, og omreguleres til næringsformål. Rundt den nye flyplassen pågår det også reguleringsarbeid for å gjøre disse områdene tilgjengelige for næringsutvikling. I tillegg er det potensiale rundt Rana Gruver. Selv om dette området ligger litt utenfor den direkte industriparken, kan det være relevant for fremtidige utviklingsprosjekter. Mo Industripark har også konkret vist til tre områder som i dag egner seg for kapasitetsutvidelse:

- **Kaiområdet i Mo Industripark:** Arealet er på 80.000 m² med reguleringsformål for industri og lager. Den tillatte byggehøyden er på 16-30 meter og utnyttelsesgrad på 40% BYA. Tomten har tilgang på fiber, vann og avløp etter kundens behov, og det er muligheter for tilkobling til fjernvarme og kjøling via sjøpumpe etter kundens behov. Tilgjengelige gasser er Nitrogen, Acetylen, CO, Oksygen, Trykkluft og

⁶¹ KPB, 2024: [Rekrutteringsanalyse](#)

Propan. Mo Industripark eier sitt eget nettselskap, Svabo Industrinett, som bistår i tilkobling av ønsket effekt for kraftkrevende industri. Tomten ligger 500 meter fra sentrum, 50 meter fra havneområdet, 2,5 kilometer fra jernbane og 14 kilometer fra flyplass.

- **Vika – EKA Area:** Arealet er på 25.000 m² med reguleringsformål for industri. Den tillatte byggehøyden er på 16 meter. Tomten har tilgang på fiber, vann og avløp etter kundens behov, og det er muligheter for tilkobling til fjernvarme og kjøling/prosessvann. Tilgjengelige gasser er Nitrogen, Acetylen, CO, Oksygen, Trykkluft og Propan. Mo Industripark eier sitt eget nettselskap, Svabo Industrinett, som bistår i tilkobling av ønsket effekt for kraftkrevende industri. Tomten ligger 5 kilometer fra industriparken, 1 kilometer fra havneområdet, 1 kilometer fra jernbane og 12 kilometer fra flyplass.
- **Terminal One:** Arealet er på 12.000 m² med rektangulær form og en byggehøyde på 10 meter. Konstruksjonen er isolert. Tomten har tilgang på fiber, vann og avløp, fjernvarme og kjøling via sjøvannspumpe. Tilgjengelige gasser er Nitrogen, Acetylen, CO, Oksygen, Trykkluft og Propan. Mo Industripark eier sitt eget nettselskap, Svabo Industrinett, som bistår i tilkobling av ønsket effekt for kraftkrevende industri. Tomten ligger 100 meter fra industriparken, 50 meter fra bussholdeplass, 1 kilometer fra sentrum, 2,5 kilometer fra jernbane og 14 kilometer fra flyplass.

Videre er det aktuelt at de eksisterende bedriftene i Mo industripark blir leverandører også til forsvarsindustrien. I dette tilfellet er det relevant å forstå medlemsbedriftenes relevante kapasiteter. Rana utvikling har derfor sendt ut et utfyllingsskjema der bedriftene i Mo Industripark, der de har svart på hvilke produkter og tjenester som de mener er relevante for forsvarsindustrien, som de har mulighet for å skalere opp. Her har det kommet svar fra ti bedrifter⁶². Listen under gir en oversikt over områder der disse bedriftene mener de kan skalere opp:

- **Laboratorietjenester:** Analytisk kjemi, mikrobiologi, veterinærmedisin, yrkeshygiene tjenester, miljømålinger og miljøkartlegginger
- **Flyteanlegg og polyetylenprodukter:** Polyetylenprodukter til vann og avløp, drivstoff, generell infrastruktur, land og sjøbaserte oppdrettsanlegg, flyteanlegg og flytende skyteskiver i polyetylen.
- **Maritime fartøy:** Produksjon av polarsirkelbåter til forsvaret.
- **Prosess og mekanisk industri:** Produksjonskapasitet innen prosess og generell mekanisk industri, samt mekanisk og elektrisk installasjon.
- **Stålkvaliteter:** Beskjæring av ulike stålkvaliteter med etterfølgende varmebehandling og materialsertifisering.
- **Vedlikehold:** Av kjøretøy, reparasjon av båter, anleggsmaskiner og utstyr, produksjon og spesialarbeid.
- **Avfallshåndtering:** Behandling, rengjøring og deponering av spesialavfall / uorganisk farlig avfall.
- **Rengjøring:** Av utstyr og anleggsmaskiner med supersugere
- **Elektronikk:** Kortbestillingsløsninger.
- **Diverse tjenester:** Hydraulikk- og ingeniørtjenester, CNC-maskinering, oppmåling, prefabrikasjon, platearbeid og sveising, NDT-tjenester, mekanisk arbeid, engineering, elektroarbeid, automasjon og hydraulikk, vulkanisering av gummi, utleie av utstyr og mannskap, industrirør, overflatebehandling, betongarbeid, rehabilitering, nybygg, infrastrukturprosjekter og 3D-printing av stål og plast.

Oppsummert vil Ranaregionen og Mo Industripark være i stand til å møte deler av den nasjonale og internasjonale etterspørselen etter forsvarsartikler, med muligheter for avgjørende skalerbarhet og kapasitetsutvidelse.

4.5 Tilrettelegging fra lokalsamfunn

Ranaregionen er en foregangsregion når det kommer til mottak av nye bedriftsetableringer og tilrettelegging for industriell vekst. Oversendt dokumentasjon fra Oppdragsgiverne viser at lokalsamfunnet har en veletablert industrikompetanse, med en bred forståelse for industrikulturen som følger med det. Dette inkluderer aksept for fysiske aspekter som nærhet til og lyden av industri og lossing av ved kai samt en kultur for skiftarbeid. Med et

⁶² fra AkvaGroup, TietoEvry, GrotnesSteel, Imtas, Located, Miras Hydraulikk, Momek Group, Nemko Norlab, Miljøteknikk Terrateam og Testpartner Molab.

godt økosystem av utviklingsaktører, kan nye bedrifter i regionen dra nytte av eksisterende samarbeid og et dynamisk nettverk. Rana Utvikling har etablert Venture North (avsnitt 2.1) som skal fungere som et mottaksapparat for nye bedrifter, og geleide disse gjennom alt som kreves i en nyetablering. Den engelskspråklige hjemmesiden Moirana.com retter seg mot utenlandske arbeidstakere og partnere, og fremviser blant annet jobb-, friluft-, kultur- og utdanningstilbud i Mo i Rana og på Helgeland.

En viktig demonstrasjon av evnen til vekstmobilisering var etableringen av batteriproduzenten FREYR. Dette prosjektet engasjerte både Rana kommune, Nordland fylkeskommune og Freyr selv i et koordinert tiltak for vekstmobilisering, ledet av Rana Utvikling. Prosjektet fokuserte på å tilrettelegge for etableringer og samfunnsutvikling, inkludert rekruttering av ansatte, fremme tilflytting, utdanning og kompetanse, leverandørutvikling, profilering, omdømmebygging og byutvikling⁶³.

Ranasamfunnet har oppnådd betydelig suksess på dette området, noe som resulterte i at Rana ble kåret til beste vertskapskommune i Norge for næringsutvikling av Kommunenes sentralforbund (KS) i 2022. Dette ble oppnådd gjennom godt samspill og innovative metoder, som gjorde Mo i Rana til et attraktivt sted for høyt kvalifisert arbeidskraft. Godt samspill med nye metoder gjorde Mo i Rana til et attraktivt sted å flytte til for den ypperste kompetanse, da ingeniører og andre fagfolk på kort tid ble rekruttert fra et tyvetalls land over hele kloden. Underveis i prosjektet ble også et HR-nettverk av mange bedrifter etablert og dette er noe som har utviklet seg videre etter FREYR-etableringen.⁶⁴

Ranaregionen har vist evne til å være et attraktivt sted for industrietableringer ved å kombinere godt regulerte arealer, tilstedeværelse av kritisk infrastruktur, og et mottaksapparat som er godt forberedt på å støtte ny industriell vekst. Sammenlignet med hvordan byer må tilrettelegge for industriell vekst gjennom arealplanlegging, infrastrukturbygging, attraktive lokalsamfunn, og gode utdannings- og velferdstilbud, har Rana-regionens innsats vært eksemplarisk. Rana-regionens fremoverlente lokalmiljø har demonstrert en villighet til å ta imot og støtte etableringer i industrisektoren, noe som er essensielt for å oppnå vellykket nyetableringer og utvidelser også fra forsvarsindustrien.

4.6 Virksomhetsspesifikke tilbud

4.6.1 Sikkerhet

Hvordan Mo Industripark ivaretar sikkerhet

Mo Industripark AS (MIP AS) er eiendoms- og infrastrukturselskapet i Mo Industripark (MIP). MIP AS har også 4 datterselskap med virksomhet i industriparken:

- Svabo Industrinett AS – nettselskap, konsesjonsomåde industriparken, distribuerer ca 2TWh
- Rana Industriterminal AS – drift av kai- og logistikkjenester, ca 2 millioner tonn/år
- Mo Fjernvarme AS, distribuerer ca 90 GWh/år, til industriparken og til byen
- MIP Miljøkraft AS – småkraftselskap med 6 kraftverk, samlet produksjon ca 80 GWh/år

Datterselskapene ivaretar sikkerhet ifht. de særskilte myndighetskrav som påligger hver virksomhet. MIP AS har ansvar for sikkerheten i MIP. Dette gjelder både felles industrivern, adgangskontroll og parametersikringer som gjerder og porter o.l. Hele industriparken er inngjerdet med standard nettinggjerder med to meters høyde. De seks adgangspunktene er kameraovervåket og har system for adgangskontroll med adgangskort og skiltgjenkjenning av kjøretøy.

I MIP har 10 bedrifter krav om industrivern. Disse bedriftene har organisert seg med felles industrivern som har ansvaret for både safety og security i MIP. Sikkerhetssjef i MIP AS har ansvaret for felles industrivern, og leder avdelingen for industrivernets kjernestyrke på MIP Sikkerhetssenter. Sikkerhetssenteret har to personer kasernert 24 timer i døgnet, 365 dager i året.

Kjernestyrken har ansvaret for innsatsledelsen ved en hendelse. De har også ansvaret for opplæring og øvelser for felles industrivern. Ved en hendelse så skal felles industrivern kunne stille med en styrke på ni personer på kort tid. Ved MIP Sikkerhetssenter er det etablert et alarmmottak som tar imot og rykker ut på alarmer fra hele

⁶³ Rana Utvikling, 2025: [Batterifabrikk - Rana Utvikling](#)

⁶⁴ [Ibid.](#)

industriparken. Det gjelder både brann, innbrudd, trykksalarmer etc. MIP Sikkerhetssenter drifter også portvakten som er bemannet på dagtid. Ellers i døgnet er portene kameraovervåket.

Ved Rana Industriterminal, som ligger inne i industriparken, er det etablert et ISPS-område som har et høyere sikkerhetsnivå enn resten av parken. Planverket her er godkjent ihht ISPS-kodens bestemmelser, og kan driftes på tre forskjellige sikkerhetsnivå.

MIP AS ivaretar informasjonssikkerheten gjennom en metodikk som bygger på NSMs grunnprinsipper for IKT-sikkerhet og ISFs Standard of Good Practice for Information Security. Disse danner et solid grunnlag for hvordan informasjon beskyttes mot uautorisert tilgang, manipulering og tap. Fokus ligger på å identifisere og forstå risiko, etablere hensiktsmessige tiltak og sikre at informasjon håndteres på en trygg og strukturert måte.

I praksis betyr dette at MIP AS jobber systematisk med å beskytte verdier, overvåke systemer, oppdage uønskede hendelser og håndtere sikkerhetsavvik. Prinsippene fra NSM og ISF hjelper oss med å tilpasse sikkerhetsarbeidet til et trusselbilde i endring, og bidrar til at informasjonssikkerheten forblir robust og tilpasset både teknologiske og organisatoriske forhold.

MIP er også et viktig knutepunkt for mange av internett-/fiberleverandørene. I samarbeid med Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (NKOM) har MIP AS derfor gjort sikringstiltak på lokasjoner hvor leverandørene er etablert på vår eiendom. Eksempler på tiltak er automatisk slukkeanlegg, adgangskontroll og skallsikring.

Sikkerhetsansvar og organisering

Hver enkelt bedrift har ansvaret for egen skallsikring. Mo Industripark har ansvaret for fellesområder og adgang til Industriparken. Det er utarbeidet noen HMS-rutiner som skal følges av alle bedrifter som er etablert i Industriparken, for eksempel rutiner for SJA og arbeid i høyden.

MIP Sikkerhetssenter har eget kurscenter som selger kurs, øvelser og opplæring innenfor en rekke områder relatert til sikkerhetsopplæring. Kursporteføljen til MIP Sikkerhetssenter er på over 40 forskjellige kurs. Eksempelvis kan det nevnes brann, røykdykking, førstehjelp, fallsikring, innsatsledelse, kran, maskin, truck, personløfter, etterutdanning av yrkessjåfører med mere.

MIP AS stiller ikke særskilte krav til bedriftene annet enn at alle arbeidstakere skal gjennomføre MIP's sikkerhetskurs og følge de felles rutiner som gjelder sikkerhet. MIP AS kan oppgradere arealer/bygg i industriparken til det safety/security-nivå som er nødvendig for leverandører av varer og tjenester inn mot forsvarsindustrien.

4.6.2 Kvalitet, etikk og samfunnsansvar

Rana Utvikling har som mål å fremme bærekraftig, ansvarlig og fremtidsrettet næringsutvikling i hele regionen. I samarbeid med næringslivet, kommunen og andre utviklingsaktører, har vi lagt særlig vekt på verdier som transparens, lokal forankring, og samfunnsbygging – også når det gjelder industrietableringer. Vår opplevelse er at mange av bedriftene i Rana tar et samfunns og utviklingsansvar ved for eksempel å støtte opp om utviklingsprosjekter, samt sponse lokale lag og foreninger.

Visjonen for Mo Industripark AS er en «grønn industripark i verdensklasse». Omfanget innen kvalitet, etikk og samfunnsansvar er som følger:

- MIP AS har et antall prosjekter samlet under navnet MIP Bærekraft. MIP AS har avtale med Sintef Helgeland AS for prosjektledelse og -ressurser. Aktiviteten sikter på å kartlegge, utvikle og etablere prosesser for energieffektivitet, sirkulærøkonomi og redusert påvirkning på ytre miljø.
- Som leverandørr til olje- og gassindustrien og andre krevende kunder, har industrien i Mo i Rana tilsvarende kvalitetssystemer og ISO-sertifiseringer de siste 25- 30 årene
- Det er gjennom mange år utviklet og etablert prosesser innenfor alle disse områdene i industriparken. MIP Bærekraft er etablert for å utvikle dette videre - også innenfor CCU/CCS.
- Mo Industripark AS har etablert etiske retningslinjer for sin virksomhet og sine ansatte.
- MIP AS eier og driver kritisk samfunnsinfrastruktur gjennom f.eks. avtale om reserve vannforsyning til Rana Kommune og gjennom Svabo Industrinett AS' anlegg.
- Mo Industripark AS støtter ulike arrangementer og lokale lag og foreninger med sponsormidler.
- Mo Industripark AS samarbeider med Kunnskapsparken Helgeland om ulike tiltak for å sikre fremtidig rekruttering rette mot grunnskole, videregående skole og Kandidat Helgelands traineeprogram.
- Mo Industripark AS og datterselskap rekrutterer lærlinger.
- MIP AS tar hyppig imot besøk fra skoler for informasjon og omvisninger.

Arbeidet er i hovedsak opp til hver enkelt bedrift i industriparken.

4.6.3 Klyn gesamarbeid og konsortiumetablering

Mo i Rana er en ledende industriregion med betydelig potensial, men har foreløpig ikke utnyttet mulighetene som ligger i et strukturert klyn gesamarbeid. Regionen har god kjennskap til både fordelene og utfordringene ved slike samarbeid, blant annet gjennom nærhet til Arctic Cluster Team, som har sitt utspring i Mo i Rana og har kontor i umiddelbar nærhet. Denne klyngen har utviklet seg innenfor industri og bærekraft, men kan også tenkes å utvide sitt virkeområde til å inkludere forsvarssektoren.

I dag eksisterer det om lag 10–12 lokale bedrifter med et klart ønske om å levere til forsvarsmarkedet, basert på Oppdragsgivernes egne data. Disse bedriftene mangler imidlertid nødvendig kompetanse og struktur for å lykkes. Selv om det teoretisk sett er hensiktsmessig å knytte seg til etablerte klynger, viser erfaringen at slike klynger ofte prioriterer utvikling i egne geografiske områder. Et interessant utviklingsspor kan derfor være å undersøke hvordan eksisterende bedrifter i Mo i Rana kan posisjonere seg strategisk for å styrke sin konkurransevne og relevans i nye markeder og rette seg inn mot forsvarsindustrien.

Det var tydelig i intervjuene at industrien selv ønsker at industriregioner samler seg i klynger med samlet front, kontaktpunkt og merkevare. Både klyngen NCE Manufacturing og konsortiet Total Defence Group, begge lokalisert på Raufoss, ble trukket frem som gode eksempler. TDG består av 22 spesialiserte og selvstendige bedrifter som samarbeider tett. Det er også en differanse på NCE-en som har offisiell klyn gestatus og TDG som er et kommersielt konsortium.

Ranaregionen kan videreutvikle ACT-klyngen eller igangsette en prosess for å utvikle et konsortium. Til det siste har Mo Industripark allerede et godt fundament med 10 bedrifter, med historikk og ønsker om å øke produksjon og leveranser til forsvarsindustrien. Arbeidet må sette krav, som vist over, til bedrifter som ønsker å inngå i et kommersielt, forsvarsindustrielt konsortium. Det kan imidlertid være en fordel at bedriftene som inngår i et mulig forsvars-konsortium også følger kravene som industrien setter til sikkerhet. Dette innebærer at bedriftene enten bør være norske, eller være fra et land Norge har sikkerhetssamarbeid med.

5 Oppsummerende GAP-analyse

Denne GAP-analysen har som formål å identifisere og synliggjøre avstanden mellom etterspørsels- og tilbudssiden. Analysen tar utgangspunkt i konkrete behov fra forsvarsindustrien og vurderer i hvilken grad industriregionen og ressursene er i stand til å møte disse kravene. For å strukturere analysen er det benyttet seks kolonner:

- **Etterspørsel og krav fra industrien:** Åtte områder som vårt datagrunnlag viser at forsvarsindustrien vektlegger ved etablering.
- **Tilbud hos Mo i Rana:** Beskrivelse av hvordan Mo i Ranas eksisterende tilbud svarer på etterspørsel og krav.
- **Dagens situasjon:** En overordnet kvalitativ vurdering av gapet mellom etterspørsel og tilbud. 1 = svært tilfredsstillende, 2 = tilfredsstillende, 3 = nøytral, 4 = lite tilfredsstillende og 5 = svært lite tilfredsstillende.
- **Vurdering:** Utdypende vurdering av kravets vesentlighet for å lykkes, og grad av tids- og ressursbruk som kreves.
- **Tiltak:** Egnede, overordnede tiltak for å tette gap.

Gjennom denne systematiske tilnærmingen får vi et tydelig bilde av hvor det finnes kompetansegap, hvilke områder som krever utvikling, og hvilke tiltak som kan bidra til å styrke regionens posisjon og leveranseevne. Analysen danner grunnlag for strategiske beslutninger og målrettede initiativer som kan bidra til å gjøre Mo i Rana bedre rustet til å møte fremtidige behov – særlig innen det nye markedet som forsvarsindustrien utgjør.

Det er vår oppfatning at Ranaregionen allerede i dag oppfyller flere vesentlige krav fra forsvarsindustrien, og at en gjennomføring av tiltakene i GAP-analysen vil gjøre Ranaregionen godt rustet til å tiltrekke seg etableringer fra industrien.

Tabell 1: GAP-analyse for rammene av etablering av forsvarsindustri

ETTERSPØRSEL FRA FORSVARINDUSTRIEN	TILBUD HOS MO I RANA	DAGENS SITUASJON	VURDERING	TILTAK
Tilgang til fornybar kraft og nettkapasitet. Industrien bruker langt mindre kraft enn eks. prosessindustri og datasentre.	I dag er det kraftoverskudd i Helgelandsregionen, men det er behov for mer kraft og nett på sikt.	3	Et svært viktig krav som Mo i Rana oppfyller – men med nettkjøproblematikk. Regionen har fokus på tematikken, og skjønner hvor avgjørende kobling mellom kraft og industri er. Lange ledetider gjør oppfylling av kravet tid- og ressurskrevende, men slike prosesser er allerede i gang.	Tiltak #1 – Løp for å løse nettkøen
Infrastruktur og rammer som er egnet industriell aktivitet. Større tomater med	Mo i Rana har det meste vesentlige av infrastrukturkrav på plass, i tråd med en moderne og ledende	2	Mo i Rana scorer godt på infrastrukturkravene. Nye av jernbanelinjer er lange prosesser, men	Tiltak #2 – Kapasitetsutvidelse på Nordlandsbanen

nærhet til veg, bane og havn og flyplass.	industripark. To europaveier, ny flyplass i 2027, isfri havn med dypvannskai kombinert med flere ledige tomter gir en god score.		bør utredes for å avdekke behov for bedre transport-logistikk for industri og forsvar.	Tiltak #3 – Støtte til jernbane langs E12
Tilgang til riktig og langsiktig kompetanse	Mo i Rana tilbyr bred og relevant industriell kompetanse i dag, men denne må spisses i større grad inn mot forsvarsindustrien.	3	Tilgang på arbeidskraft og kompetanse er listet opp som én av forsvarsindustriens tre hovedutfordringer de neste årene. Mo i Rana må innrette fremtidige kompetanseinitiativ mot forsvarsindustriens behov.	Tiltak #4 – Prosjekt «Jobb-til-to» Tiltak #5 – Relevante utdanninger Tiltak #6 – Koble industri og akademia Tiltak #7 – Prosjekt FAF-en
Mulighet for kapasitetsutvidelse	MIP har flere ledige og relevant industritomter. Kravet henger sammen med kraft/nett og infrastruktur, og Mo i Rana scorer godt også på dette kravet.	2	Det fremstår som Mo i Rana, gjennom MIP, har egnede arealer for forsvars-industrielle aktører som ønsker etablering for kapasitets-utvidelse. Tiltaket vil synliggjøre tomtene.	Tiltak #8 – Synliggjøre ledige arealer
Tilrettelegging fra lokalsamfunn	Med lang industrihistorie og – kultur, scorer Mo i Rana svært godt på tilretteleggingen. Samarbeid mellom private og offentlige aktører har over tid vist at regionen evner å	1	Mo i Rana scorer svært godt på kravet, men kan fremdeles øke ytterligere attraktiviteten gjennom foreslåtte tiltak.	Tiltak #9 – Lokalstrategi for mobilisering Tiltak #10 – Koordinatorrolle og hurtigspor Tiltak #11 – Samarbeid med stat og fylke

Sikkerhetskrav	Mo i Rana, gjennom MIP, har omfattende rutiner og organisering av sikkerhet, og scorer relativt godt på kravet.	3	Fremstår som et område der Mo i Rana oppfyller flere av de nødvendige kravene. Siden kravene kan variere for ulike bedrifter (fra missiler til elektronikk), må dialogen med forsvarsindustrien gi en kravspesifikasjon. Tiltak vil tette mangler og sikre eks. nødvendig ISO-sertifisering. God mulighet for å score 2 i løpet av kort tid.	Tiltak #12 – Prosjekt «Sikkerhet»
Kvalitet, etikk og samfunnsansvar	MIP har også gode rutiner for kravet, i likhet med sikkerhetsrutinene.	3	Vurderes likt som sikkerhetskravene. Dialogen vil vise avvik. Tiltak vil tette mangler og sikre eks. nødvendig ISO-sertifisering. God mulighet for å score 2 i løpet av kort tid.	Tiltak #13 – Prosjekt «Kvalitet»
Klyngesamarbeid og konsortiumetablering	Selv om Mo i Rana er medlem i og sekretariat for ACT, er ikke klyngen rettet mot forsvarsindustrien. I nåværende form fremstår ACT mindre relevant for forsvarsindustrien.	4	Kravet er løftet frem av flere respondenter. Siden MIP har ti bedrifter med forsvarsindustrielle kunder og leveranser, eksisterer et godt grunnlag for å hurtig få opp et forsvarsindustrielt konsortium.	Tiltak #14 – Prosjekt «Rana Defence Group»
Øvrige tiltak		-	Synlighet med mål om å markedsføre Mo i Rana sine fortrinn for forsvarsindustrien. Politisk løp for	Tiltak #16 – Markedsføring og synlighet

			mobilisering rundt viktige saker.	Tiltak #17 – Politisk arbeid
--	--	--	-----------------------------------	------------------------------

6 Tiltak og anbefalinger

Avslutningsvis inneholder rapporten en liste med konkrete tiltak og anbefalinger som vi mener vil bidra til å tette gapene innenfor de mest vesentlige områdene. Basert på GAP-analysen av etterspørsel, tilbud og nåsituasjonen har vi utformet tiltak som skal bidra til å løse utfordringer.

Tiltakslisten er på et overordnet nivå, samtidig som den er avstemt med Oppdragsgiver. Den er derfor både målrettet og gjennomførbar, på kort og lang sikt. Målet er å styrke innsatsen der behovet er størst, og sikre at Ranaregionen griper muligheten for å tiltrekke seg forsvarsindustri. Listen og anbefalingene legger grunnlaget for videre arbeid og prioriteringer fremover.

OMRÅDE	TILTAK
Kraft og nett	Tiltak #1 – Løp for å løse nettkøen: Utvikle en strategi med formål om å påvirke nasjonale myndigheter og beslutningstakere for å løse utfordringer nettkapasitet og prioritere forsvarsindustri i nettkøen. Henger sammen med tiltak 10 og 17.
Infrastruktur	Tiltak #2 – Kapasitetsutvidelse av Nordlandsbanen: Kartlegge og vurdere kapasiteten på Nordlandsbanen både nordover og sørover for å sikre tilstrekkelig transportinfrastruktur. Tiltak #3 – Støtte til jernbane langs E12: Vise støtte til initiativer om jernbaneforbindelse til Sverige langs E12, men ikke ta en aktiv pådriverrolle.
Kompetanse	Tiltak #4 – Prosjekt «jobb-til-to»: Gjennomføre en enkel analyse av muligheten for å tilrettelegge for «jobb til to» som rekrutteringstiltak. Deretter synliggjøre og fremme karrieremuligheter for medflyttere. Tiltak #5 – Relevante utdanninger: Jobbe for relevant ingeniørutdanning og fagarbeiderutdanning lokalt samt ruste opp fagskolealternativer for industriens behov. Tiltak #6 – Koble industri og akademia: Formalisere og etablere faste løp/programmer for å koble utdanningsinstitusjoner og industri – masteroppgaver, praksisplasser etc. Tiltak #7 – Prosjekt FAF-en: Analyse av kompetanse/kapasitet i Mo industripark opp mot fremtidige anskaffelser for forsvarret (FAF-en) ved å koble bedrifter lokalt for å se hva bedriftene sammen kan levere.
Kapasitetsutvidelse	Tiltak #8 – Synliggjøre ledige arealer: Illustrere ledige arealer og nærhet/avstander i kartformat – som en del av presentasjonsmaterieell og markedsføring (se øvrige tiltak nederst).
Tilrettelegging fra lokalsamfunn	Tiltak #9 – Lokalstrategi for mobilisering: Utarbeide en lokalpolitisk strategi og plan for mobilisering for utvikling av forsvarsindustri. Forankre strategiske initiativer regionalt for å sikre bred støtte og koordinering. Tiltak #10 - Koordinatorrolle og hurtigspor: Etablere en regional koordinatorrolle for forsvarsindustri, etter modell fra Trøndelag. Klargjøre hurtigspor for reguleringsprosesser knyttet til forsvarsindustri. Tiltak #11 – Samarbeid med stat og fylke: Inngå samarbeidsavtaler med stat

	og fylke for å sikre koordinert innsats.
Sikkerhet	<p>Tiltak #12 – Prosjekt «sikkerhetskultur»: Aktivt arbeid for en sikkerhetskultur, tilpasset forsvarsindustrien. Tilby nødvendige sikkerhetskurs og opplæring for å møte krav fra forsvarssektoren.</p> <p>Tiltak #13 – Synliggjøre sertifiseringer: Mange bedrifter har ISO-sertifiseringene på plass – og dette må synliggjøres. Det henger sammen med tiltak 16. Tiltaket innebærer også å utvikle en strukturert oversikt over sikkerhetskrav og -mangler. Igangsette initiativer for ISO-sertifisering der det mangler.</p>
Kvalitet, etikk og samfunnsansvar	<p>Tiltak #14 – Prosjekt «kvalitet»: Støtte bedrifter i arbeidet med ISO-sertifisering for å møte kvalitetskrav.</p>
Klyngesamarbeid	<p>Tiltak #15 – Prosjekt Rana Defence Group: Identifisere bedrifter internt i industriparken som enten ønsker å utvide sin markedsandel til forsvarsindustrien, eller som ønsker å satse. Koble bedriftene sammen i et eget nettverk og under felles merkevare, etter modell fra Innlandet og Total Defence Group. Kan videreutvikles gjennom ACT, men med en tydelig forsvarsindustrielle spissing.</p>
Øvrige tiltak	<p>Tiltak #16 – Markedsføring og synlighet: Markedsføring i relevante kanaler – som nettsider, konferanser og arenaer. Består av enkelt kartlegging av arenaer, innholdsproduksjon, nettsideutvikling, PR-arbeid, utvikling av illustrasjoner, merkevare, boattraktivitet (Moirana.com) og presentasjonsmateriell.</p> <p>Tiltak #17 – Politisk arbeid: En overordnet politisk strategi som kobler sammen tiltak 1, 10 og 17.</p>